

Īpašais ziņojums

Dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/Pages/ContactForm.aspx

Tīmekļa vietne: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditorsECA

Plašāka informācija par Eiropas Savienību ir pieejama portālā *Europa* (<http://europa.eu>).

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2016. gads

Print	ISBN 978-92-872-4478-9	ISSN 1831-0877	doi:10.2865/063616	QJ-AB-16-006-LV-C
PDF	ISBN 978-92-872-4475-8	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/092514	QJ-AB-16-006-LV-N
EPUB	ISBN 978-92-872-4485-7	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/90767	QJ-AB-16-006-LV-E

© Eiropas Savienība, 2016. gads

Reproducēšana ir atļauta, ja tiek norādīts avots.

Īpašais ziņojums

Dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas

(saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu)

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti atsevišķu budžeta jomu vai vadības aspektu lietderības un atbilstības revīzijās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, konkrēti, tiek ņemts vērā risks, kādam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzami notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekļa *Augustyn Kubik* vadītā I apakšpalāta, kuras pārziņā ir dabas resursu aizsardzības un apsaimniekošanas izdevumu jomas. Revīziju vadīja ERP locekle *Bettina Jakobsen*, un tajā piedalījās šādi darbinieki: locekles biroja vadītāja *Katja Mattfolk*, atašejs *Kim Storup*, atbildīgais vadītājs *Colm Friel*, darbuzdevuma vadītājs *Armando do Jogo* un revidenti *Xavier Demarche*, *Manuel Dias*, *Andreas Dürrwanger*, *Oana Dumitrescu*, *Laure Gatter*, *Mary Kerrigan*, *Joanna Kokot*, *Michela Lanzutti*, *Joachim Otto*, *Lucia Rosca* un *Anna Zalega*.

No kreisās uz labo: *K. Mattfolk*, *A. Do Jogo*, *C. Friel*, *B. Jakobsen*, *X. Demarche*.

Punkts

Glosārijs un abreviatūras

I–X **Kopsavilkums**

1–17 **Ievads**

1–2 **Dzīvnieku slimību ārstēšana**

3–4 **ES stratēģija dzīvnieku veselības jomā**

5–9 **Dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas**

10–12 **Sadarbība ar valstīm ārpus ES**

13–17 **Galvenie uzdevumi un pienākumi**

18–23 **Revīzijas tvērums un pieeja**

24–60 **Revīzijas apsvērumi**

26–33 **Lai gan Komisijas izmantotā pieeja attiecībā uz dzīvnieku slimību izskaušanu, kontroli un uzraudzību bija kopumā pareiza ...**

34–36 **... un dalībvalstu programmas bija kopumā labi izstrādātas un īstenotas, ...**

37–47 **... programmu izmaksu lietderību ir grūti noteikt ...**

48–60 **... un vēl ir jomas, kurās iespējami uzlabojumi.**

61–72 **Secinājumi un ieteikumi**

I pielikums. Informācija par dzīvnieku slimībām

II pielikums. Galvenie pienākumi

Komisijas atbilde

ADNS: dzīvnieku slimību izziņošanas sistēma

ECDC: Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs

EFSA: Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde

FAO: Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācija

GSE: govju sūkļveida encefalopātija

GT: govju tuberkuloze

IKD: infekciozais katarālais drudzis

OIE: Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija

PAFF: Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgā komiteja

PKK: Pārtikas kodeksa komisija

PVB: Pārtikas un veterinārais birojs

PVO: Pasaules Veselības organizācija

Saslimstība un izplatība: saslimstība ir slimības parādīšanās noteiktā populācijā konkrētā laika periodā (jaunu gadījumu skaits); izplatība ir slimības sastopamība noteiktā populācijā konkrētā laikā (faktiskais gadījumu skaits).

TRACES: Tirdzniecības kontroles un ekspertu sistēma

TSE: transmisīvās sūkļveida encefalopātijas

WAHIS: Pasaules dzīvnieku veselības informācijas sistēma

Zoonoze: slimība vai infekcija, ko tieši vai netieši var pārnest starp dzīvniekiem un cilvēkiem.

I

Dzīvnieku veselībai ir tieša ietekme uz sabiedrības veselību – gan pārtikas nekaitīguma apsvērumu dēļ, gan arī tādēļ, ka ar dažām dzīvnieku pārnēsātām slimībām var saslimt arī cilvēki. Turklāt dzīvnieku slimību uzliesmojumi var radīt būtiskas ekonomiskās izmaksas, jo rodas zaudējumi ES iekšējā un eksporta tirgū, kā arī slimību kontroles tiešās izmaksas, kas skar ES un dalībvalstu budžetus.

II

Dzīvnieku slimības var izplatīties ātri un pāri robežām. Eiropas Savienībai ir aktīva dzīvnieku veselības politika, un tā finansē dalībvalstu programmas, lai izskaustu, kontrolētu un uzraudzītu noteiktas dzīvnieku slimības. Šīs programmas no 2009. līdz 2014. gadam izmantoja ES finansējumu 1,3 miljardu EUR apmērā un ietvēra tādus pasākumus kā dzīvnieku vakcinācija, testi ar dzīvniekiem un kompensāciju izmaksāšana par dzīvnieku nokaušanu. Atkarībā no slimības veida tās izskaušana ir sarežģīts uzdevums, kura izpildei var būt vajadzīgi daudzi gadi. Tāpēc ES līmenī ir vajadzīga pareiza pieeja ar atbilstīgām programmām, kuras īsteno dalībvalstis.

III

Palāta, novērtējot Komisijas izmantoto pieeju, kā arī dalībvalstu programmu izstrādi un īstenošanu, pārbaudīja, vai izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas pienācīgi apturēja dzīvnieku slimību izplatīšanos. Palāta arī pārbaudīja, vai tika pienācīgi ņemta vērā programma izmaksu lietderība.

IV

Kopumā Palāta secināja, ka pārbaudītās dzīvnieku slimību programmas pienācīgi apturēja dzīvnieku slimību izplatīšanos. Tomēr slimības uzliesmojumi var atkal atsākties, tāpēc Komisijai un dalībvalstīm ir jāsaglabā modrība.

V

Palāta secināja, ka Komisijas izmantotā pieeja bija kopumā pareiza un balstījās uz labiem tehniskiem ieteikumiem, riska analīzi un mehānismu resursu prioritāšu noteikšanai. Komisija sniedza norādījumus un palīdzēja koordinēt dalībvalstu pasākumus, kā arī noteica obligātos izpildes kritērijus, kas jāievēro dalībvalstu programmās. Ir gūti daži vērā ņemami panākumi, piemēram, samazinājies govju sūkļveida encefalopātijas (GSE) liellopiem, salmonellas mājputniem un trakumsērgas savvaļas dzīvniekiem gadījumu skaits.

VI

Palāta secināja, ka pārbaudītās dalībvalstu programmas bija kopumā labi izstrādātas un īstenotas un ka dalībvalstīm bija pienācīgas sistēmas, lai konstatētu dzīvnieku slimību uzliesmojumus un veicinātu to izskaušanu.

VII

Tomēr programmu izmaksu lietderību ir grūti noteikt, jo šādai analīzei trūkst pieejamu modeļu. Tika atklāti gadījumi, kad dalībvalstis nebija pietiekami kontrolējušas programmas vai kad izmaksas bija nesamērīgi augstas. Dažos gadījumos Itālijā lauksaimniekiem kompensācijās izmaksātās summas vai Komisijas noteiktais maksājuma samazinājums nenodrošināja pietiekamu stimulu, lai veicinātu efektīvus biodrošības pasākumus un korektīvo pasākumu īstenošanu.

VIII

Palāta konstatēja dažas konkrētas jomas, kurās iespējami uzlabojumi. Epidemioloģiskās informācijas apmaiņu un vēsturisko rezultātu pieejamību varētu labāk atbalstīt ar attiecīgajām informācijas sistēmām, bet tika strādāts, lai šo aspektu uzlabotu. Revīzijā tika arī konstatēts, ka dažās programmās būtu labāk jāprecizē īstenojamās darbības un kontroles mehānismi.

IX

Lai gan Palātas novērtējums par konkrētu veterināro programmu īstenošanu bija kopumā pozitīvs, govju brucelozes un tuberkulozes, kā arī aitu un kazu brucelozes izskaušana dažās dalībvalstīs radīja pastāvīgas problēmas. Palāta konstatēja, ka ES pieeja savvaļas dzīvnieku slimībām ir jāpaplašina, it īpaši attiecībā uz tuberkulozi, un ka noteiktu vakcīnu trūkums var mazināt programmu efektivitāti.

X

Palāta iesaka Komisijai:

- a) veicināt epidemioloģiskās informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm;
- b) pārbaudīt, vai nav jāatjaunina pašreizējais rādītāju kopums, lai sniegtu labāku informāciju par veterinārās kontroles darbībām un programmu izmaksu lietderību;
- c) vajadzības gadījumos veterinārajās programmās regulāri iekļaut savvaļas dzīvniekus;
- d) atbalstīt vakcīnu pieejamību dalībvalstīs, lai epidemioloģiski pamatotos gadījumos tās varētu izmantot.

Dzīvnieku slimību ārstēšana

01

Dzīvnieku veselība tieši ietekmē sabiedrības veselību – gan tāpēc, ka ar dažām dzīvnieku slimībām var saslimt arī cilvēki, gan arī pārtikas nekaitīguma apsvērumu dēļ. Laba dzīvnieku veselība ir arī ES pārtikas rūpniecības pamatprasība. Tāpēc ES daudzus gadus ir īstenojusi plašu pasākumu kopumu, lai aizsargātu dzīvnieku veselību. Ja īstenotie pasākumi nedarbojas pareizi, var rasties ievērojamas izmaksas saistībā ar ārkārtas situācijām un slimību novēršanu – zaudējumi ES iekšējā un eksporta tirgū, slimību kontroles izmaksas, kas skar ES un dalībvalstu budžetus, un dalībvalstu veselības aprūpes sistēmām radītās izmaksas, ārstējot zoonozes (slimības, kuras var pārnest uz cilvēku). Ir aplēsts, ka mutes un nagu sērgas uzliesmojums 2001. gadā, kas sākās Apvienotajā Karalistē un izplatījās uz citām valstīm, ir izmaksājis līdz pat 12 miljardiem EUR. GSE krīze 90. gados, kas arī koncentrējās Apvienotajā Karalistē, šai valstij vien izmaksāja vairāk nekā 3 miljardus EUR un būtiski samazināja gan ES liellopu eksporta apjomus, gan arī tā cenas. Pēdējos gados nav bijis neviena slimības uzliesmojuma, kas būtu radījis tik ievērojamas izmaksas.

02

Dzīvnieku slimību veidi un saslimstība ar tām Eiropas Savienībā atšķiras atkarībā no tādiem faktoriem kā, piemēram, klimats, saimniecību veidi, veterinārā prakse un dzīvnieku pārvietošana. Dažas galvenās dzīvnieku slimības ir aprakstītas **l pielikumā**. Turklāt visi nesenie Āfrikas cūku mēra (Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, un Polijā), putnu gripas (Vācijā un Nīderlandē) vai infekciozā katarālā drudža (izplatās no Ziemeļāfrikas un skar galvenokārt Grieķiju, Spāniju, Itāliju un Portugāli) uzliesmojumi ātri izplatās pāri robežām. Dažas dzīvnieku slimības var strauji izplatīties (piemēram, skatīt infekciozā katarālā drudža gadījumu **1. attēlā**), ja tās netiek ātri atklātas un efektīvi ārstētas. Efektīvi veterinārie pasākumi palīdz novērst šādas ļoti infekciozas slimības un izvairīties no tā, ka ir vajadzīgi ārkārtas pasākumi.

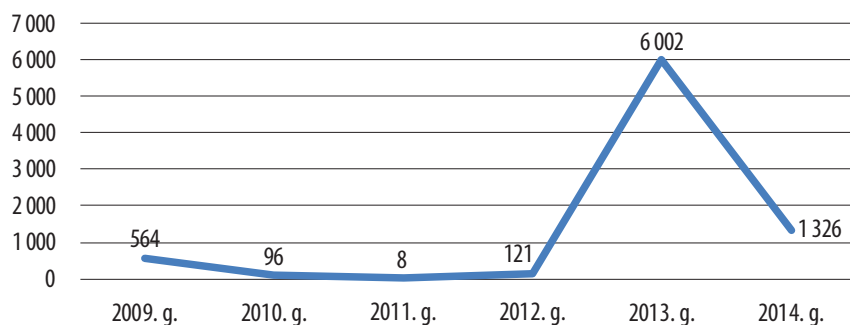
ES stratēģija dzīvnieku veselības jomā

03

ES tiesiskais regulējums dzīvnieku veselības jomā ir sarežģīts. Tas ietver simtiem tiesību aktu, no kuriem daži tika pieņemti jau 1964. gadā. Sistemātiska ES pieeja dzīvnieku slimību izskaušanai, kontrolei un uzraudzībai pirmo reizi attiecībā uz dažām slimībām tika ieviesta 1977. gadā¹. Padomes 2009. gada lēmumā² par izdevumiem veterinārijas jomā, kas tika aizstāts 2014. gadā³, ir izklāstīti šo programmu pamatprincipi. ES dzīvnieku veselības stratēģijā⁴ ir noteikti mērķi saistībā ar veselības un ekonomikas jautājumiem un lauksaimniecības praksi, kā arī rīcības plāns to sasniegšanai. Sīkāku informāciju skatīt **1. izcēlumā**.

- 1 Padomes 1977. gada 17. maija Direktīva 77/391/EEK, ar ko ievieš Kopienas pasākumus liellopu brucelozes, tuberkulozes un leikozes izskaušanai (OV L 145, 13.6.1977., 44. lpp.).
- 2 Padomes 2009. gada 25. maija Lēmums 2009/470/EK par izdevumiem veterinārijas jomā (OV L 155, 18.6.2009., 30. lpp.).
- 3 Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. maija Regula (ES) Nr. 652/2014, ar ko paredz noteikumus tādu izdevumu pārvaldībai, kuri attiecas uz pārtikas apriti, dzīvnieku veselību un dzīvnieku labturību, augu veselību un augu reprodaktīvo materiālu, un ar ko groza Padomes Direktīvas 98/56/EK, 2000/29/EK un 2008/90/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 178/2002, (EK) Nr. 882/2004 un (EK) Nr. 396/2005, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2009/128/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 1107/2009 un atceļ Padomes Lēmumus 66/399/EEK, 76/894/EEK un 2009/470/EK (OV L 189, 27.6.2014., 1. lpp.).
- 4 "Par jaunu stratēģiju dzīvnieku veselības jomā Eiropas Savienībā 2007.–2013. gadam saskaņā ar principu "Profilakse ir labāka nekā ārstēšana"", COM(2007) 539 galīgā redakcija, 19.9.2007.

Infekciozā katarālā drudža 1. serotipa (BTV-1) uzliesmojumu skaits Eiropas Savienībā

Avots: Eiropas Komisija, Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

ES stratēģija dzīvnieku veselības jomā

ES stratēģijā dzīvnieku veselības jomā 2007.–2013. gadam ir izklāstīti ES mērķi un pasākumi. Šai stratēģijai ir četri galvenie mērķi:

- 1) nodrošināt sabiedrības veselības un pārtikas nekaitīguma augstu līmeni, līdz minimumam samazinot bioloģisko un ķīmisko apdraudējumu sastopamību cilvēkiem;
- 2) veicināt dzīvnieku veselību, novēršot/samazinot dzīvnieku slimību sastopamību un tādējādi atbalstot lauksaimniecību un lauku ekonomiku;
- 3) uzlabot ekonomikas izaugsmi/kohēziju/konkurētspēju, nodrošinot preču brīvu apgrozību un dzīvnieku proporcionālu pārvietošanu;
- 4) veicināt lauksaimniecības metodes un dzīvnieku labturību, kas novērš apdraudējumus saistībā ar dzīvnieku veselību un mazina ietekmi uz vidi, atbalstot ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju.

Šie mērķi tika īstenoti, izmantojot četru pīlāru rīcības plānu:

- 1) prioritātes noteikšana ES intervencei;
- 2) ES mēroga sistēma dzīvnieku veselības jomā;
- 3) profilakse, uzraudzība un gatavība;
- 4) zinātne, inovācijas un pētniecība.

04

Komisija (Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD) ir atbildīga par riska pārvaldību saistībā ar dzīvnieku slimībām. Dalībvalstis un ES specializētās aģentūras – Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA) un Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (ECDC) – ir atbildīgas par riska novērtēšanu. Kopš 1982. gada ES darbojas izziņošanas sistēma, lai novērstu noteiktu infekcijas slimību izplatību. Dalībvalstīm ir jāziņo Komisijai par slimības uzliesmojumu, izmantojot Dzīvnieku slimību izziņošanas sistēmu⁵ (ADNS), kā arī par noteiktu infekcijas slimību izskaušanu, lai novērstu to izplatīšanos starp ES lauksaimniecības dzīvniekiem.

Dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas

05

Iepriekšējo slimību uzliesmojumu novēršanas izmaksas, kā arī risks, novēršot pašreizējo vai jauno slimību turpmākos uzliesmojumus, parāda ES veterināro pasākumu nozīmi. Saskaņā ar Dzīvnieku veselības stratēģijas pirmo pīlāru ES finansē dalībvalstu veterinārās programmas attiecībā uz vairākām slimībām un zoonozēm (skatīt **2. izcēlumu**). Minētajām programmām ir šādi mērķi:

- pakāpeniski izskaust dzīvnieku slimības un īstenot slimību uzraudzības pasākumus dalībvalstīs un ES kopumā;
- nodrošināt augstu dzīvnieku veselības, sabiedrības veselības un patērētāju aizsardzības līmeni;
- garantēt dzīvnieku un sabiedrības veselības aizsardzību augstā līmenī, sekmēt produktivitātes uzlabošanu lopkopības nozarē un veicināt tādu nozaru ekonomikas ilgtspēju, kuras tieši vai netieši skar dzīvnieku slimību uzliesmojumus.

5 Ieviesta ar Padomes 1982. gada 21. decembra Direktīvu 82/894/EEK par dzīvnieku slimību paziņošanu Kopienā (OV L 378, 31.12.1982., 58. lpp.).

Izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas

Izskaušanas programmas: to mērķis ir kādas dzīvnieku slimības vai zoonozes bioloģiskā ekstinkcija, lai saskaņā ar ES tiesību aktiem iegūtu no slimības (piemēram, govju tuberkulozes) brīvas vai oficiāli brīvas teritorijas statusu.

Kontroles programmas: to mērķis ir ierobežot kādas dzīvnieku slimības vai zoonozes izplatību sanitāri pieņemamā līmenī (piemēram, salmonella).

Uzraudzības programmas: to mērķis ir vākt un reģistrēt datus par noteiktām populācijām, lai novērtētu slimības epidemioloģisko attīstību (piemēram, putnu gripa).

Avots: Komisijas Lēmums 2008/341.

06

Šīs programmas ir klasificētas kā izskaušanas, kontroles vai uzraudzības programmas, un tās ietver visdažādākos pasākumus, tostarp vakcināciju, dzīvnieku izmantošanu izmēģinājumos un kompensāciju izmaksāšanu par dzīvnieku nokaušanu vai izbrāķēšanu.

07

No 2009. līdz 2014. gadam šīm programmām no ES budžeta tika atvēlēti 1,3 miljardi EUR (skatīt **1. tabulu**), kas veido lielāko daļu no ES pārtikas nekaitīguma budžeta izdevumiem. ES finansiālais ieguldījums parasti sedz 50 % no dalībvalstu izmaksām līdz pat maksimālajai summai. Dzīvnieku slimības un zoonozes, par kurām dalībvalstis var saņemt ES finansiālo ieguldījumu, ir uzskaitītas Padomes 2009. gada lēmuma I pielikumā un, no 2014. gada, Regulas (ES) Nr. 652/2014 II pielikumā.

1. tabula

ES saistības attiecībā uz programmu izmaksām laikposmā no 2009. līdz 2014. gadam sadalījumā pa slimībām (miljoni EUR)

Programma	2009. g.	2010. g.	2011. g.	2012. g.	2013. g.	2014. g.	2009.–2014. g.	%
Āfrikas cūku mēris	0,1	0,1	0,2	0,9	1,1	0,1	2,3	0,2 %
Aujeski slimība	2,8	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,2	0,4 %
Putnu gripa	4,9	4,9	3,5	2,7	2,7	2,6	21,3	1,6 %
Infekciozais katarālais drudzis	112,0	68,2	13,4	3,7	2,5	3,8	203,5	15,4 %
Govju bruceloze	11,8	8,6	10,1	8,0	7,3	10,3	56,0	4,2 %
Govju tuberkuloze	26,3	53,4	67,9	70,7	63,9	64,2	346,4	26,2 %
Brucella melitensis ierosināta bruceloze	9,0	7,7	15,9	15,4	15,3	16,2	79,4	6,0 %
Klasiskais cūku mēris	5,1	4,3	3,7	3,4	3,0	2,6	22,1	1,7 %
Leikoze (EBL)	3,0	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,4 %
Trakumsērga	11,7	15,7	20,9	23,4	19,9	20,4	112,0	8,5 %
Salmoneloze	18,6	24,4	25,1	19,2	19,2	21,2	127,8	9,7 %
Cūku vezikulārā slimība	0,5	0,3	0,7	0,9	1,1	0,8	4,3	0,3 %
TSE, GSE un skrepi slimība	61,5	81,8	74,6	54,3	38,9	24,0	335,0	25,4 %
Kopā	267,4	274,1	236,0	202,3	174,9	166,1	1 320,8	100,0 %
Gada budžeta procentuālā daļa no attiecīgā laikposma kopējā budžeta	20,2 %	20,8 %	17,9 %	15,3 %	13,2 %	12,6 %	100,0 %	

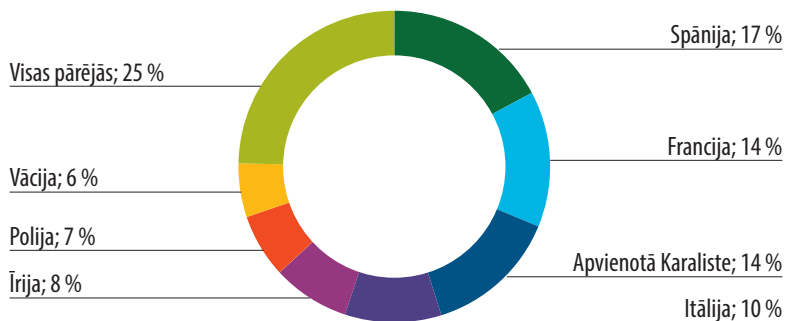
Avots: Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

08

Vairāk nekā 50 % izmaksu koncentrējas četrās valstīs (Spānijā, Francijā, Itālijā un Apvienotajā Karalistē) (skatīt **2. attēlu**).

2. attēls

Programmu izmaksu līmenis dalībvalstīs laikposmā no 2009. līdz 2014. gadam

Avots: Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

09

Praksē dzīvnieku slimības izskaust var būt ļoti grūti. Piemēram, govju tuberkuloze un bruceloze vēl nav izskaustas vairākās dalībvalstīs, lai gan to izskaušanas un kontroles centieni ilgst jau vairāk nekā 50 gadus. ES sāka finansēt šo slimību izskaušanas programmas 70. gados, kad dažās dalībvalstīs daudzus gadus jau darbojās valsts programmas. **2. tabulā** ir redzams, ka, neraugoties uz dalībvalstu un Komisijas centieniem un nepārtraukto zinātnes un tehnikas attīstību, var paiet desmitiem gadu, lai iegūtu no slimības oficiāli brīvas teritorijas statusu. Tomēr dažām valstīm tas ir izdevies ātrāk nekā citām. Tā kā šādas slimības joprojām ir sastopamas, no ES budžeta tiek atkal un atkal piešķirti līdzekļi to izskaušanas programmām.

Slimību izskaušana ir ilgstošs process

Dalībvalsts	Govju tuberkuloze			Govju bruceloze		
	Pirmā ES finansētā programma	No slimības oficiāli brīvas teritorijas statusa atzišana	Cik gadi pagājuši, lai kļūtu par teritoriju, kas ir oficiāli brīva no slimības ^{a)}	Pirmā ES finansētā programma	No slimības oficiāli brīvas teritorijas statusa atzišana	Cik gadi pagājuši, lai kļūtu par teritoriju, kas ir oficiāli brīva no slimības ^{a)}
Īrija	1978. g. ^{b)}	Vēl nav brīva no slimības		1978. g.	2009. g.	31
Spānija	1987. g.	Vēl nav brīva no slimības		1987. g.	Vēl nav brīva no slimības	
Francija	1978. g.	2001. g.	23	1978. g.	2005. g.	27
Itālija	1980. g.	Vēl nav brīva no slimības ^{c)}		1980. g.	Vēl nav brīva no slimības ^{c)}	
Polija	2004. g.	2009. g.	5 ^{d)}	2004. g.	2009. g.	5 ^{d)}
Rumānija	ES finansētu programmu nav	Vēl nav brīva no slimības ^{e)}		ES finansētu programmu nav, par brīvu no slimības atzīta 2014. gadā		
Apvienotā Karaliste	2000. g. ^{f)}	Vēl nav brīva no slimības		1978. g.	2015. g.	37

^{a)} Neskaitot iepriekšējās valsts programmas, kas vairākumā valstu tika īstenotas jau desmitiem gadu, pirms ES pirmo reizi piešķīra finansējumu.

^{b)} Pirmā ES finansētā programma bija 1978. gadā, bet ES finansējums tika apturēts 2004. gadā un atsākts 2009. gadā.

^{c)} Daudzi reģioni tagad ir oficiāli brīvi.

^{d)} Kad 2004. gadā sāka darboties ES līdzfinansētās programmas, tuberkulozes izplatības rādītājs ganāmpulkā bija tikai 0,052 % un govju brucelozes rādītājs – 0,005 %.

^{e)} Izplatība ganāmpulkā ir nenozīmīga.

^{f)} Pirmā ES finansētā programma bija 2000. gadā, bet ES finansējums tika apturēts 2004. gadā un atsākts 2010. gadā.

Avots: Komisijas lēmumi par izskaušanas programmu finansēšanu un no slimības oficiāli brīvas teritorijas statusa atzišanu revidētajās dalībvalstīs.

Sadarbība ar valstīm ārpus ES

10

Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija (OIE) savās 2014. gada dzīvnieku slimību kontroles pamatnostādņēs uzsvēra starptautiskās sadarbības nozīmi un norādīja, ka valstīm pēc iespējas būtu jādarbojas reģionālā līmenī, lai saskaņotu slimību kontroles programmas. Tas ir svarīgi, jo slimības var pārnest pāri robežām, it īpaši savvaļas dzīvnieki. Regulās nav paredzēts, ka Komisijai būtu tieši jāfinansē veterinārās programmas ārpus ES. Tomēr dalībvalstis ar savām kaimiņvalstīm, kas atrodas ārpus ES, var vienoties par veterinārajiem pasākumiem (tādiem kā vakcinācijas kampaņas pierobežas joslā) un attiecīgās izmaksas ietvert Komisijas finansēto veterināro programmu apakšprogrammās.

11

Attiecībā uz trakumsērgas programmām 2015. gadā trešās valstīs tika īstenotas četras apakšprogrammas: Krievijā (Somijas programmas ietvaros), Baltkrievijā (Latvijas un Lietuvas programmu ietvaros) un Ukrainā (Polijas programmas ietvaros kopš 2012. gada). Vēl piecas tika plānotas: Krievijā (Igaunijas programmas ietvaros), Ukrainā (Ungārijas programmas ietvaros), Moldovā (Rumānijas programmas ietvaros), Bosnijā un Hercegovinā (Horvātijas programmas ietvaros) un Baltkrievijā (Polijas programmas ietvaros). Ņemot vērā dažādo divpusējo attiecību sarežģītību, grūtības var radīt tādas sadarbības nodrošināšana, kas būtu pietiekama, lai efektīvi īstenotu apakšprogrammas ārpus ES.

12

Komisija ir veikusi arī citus pasākumus, lai saskaņotu slimību kontroles programmas ar trešām valstīm. Paplašināšanās ĢD un Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD 2011. gadā uzsāka Pirmspievienošanās palīdzības instrumenta projektu, lai palīdzētu kontrolēt un izskaust dzīvnieku slimības (piemēram, trakumsērgu un klasisko cūku mēri) septiņās atbalsta saņēmējvalstīs Rietumbalkānos: Albānijā, Bosnijā un Hercegovinā, Horvātijā, bijušajā Dienvidslāvijas Maķedonijas Republikā, Melnkalnē, Serbijā un Kosovā. Projektam bija pieejami aptuveni 100 miljoni EUR.

Galvenie uzdevumi un pienākumi

13

Komisija (Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD) pārvalda *ADNS* un koordinē ārkārtas pasākumus dzīvnieku infekcijas slimības uzliesmojuma gadījumā. Komisija tiešā pārvaldībā kompensē veterināro programmu izdevumus. Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD Pārtikas un veterinārais birojs (PVB) pārbauda, vai tiek ievērotas ES prasības attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un kvalitāti, kā arī veterinārajiem pasākumiem.

14

Komisijas 2008. gada lēmumā⁶ ir izklāstīti kritēriji, kas noteikti dalībvalstu programmām, lai tām varētu piešķirt ES finansējumu. Tas paredz, ka dalībvalstu programmas kontrolē centrālā veterinārā iestāde. Programmās būtu jāietver uzdevumi, tostarp katram gadam, ja tā ir daudzgadu programma, un jānosaka attiecīgi rādītāji (tādi kā saslimstība un izplatība), par kuriem jāziņo. Programmu detalizēta īstenošana un pārvaldība, tostarp pienākumu sadale starp valsts un privāto sektoru, ir dalībvalsts kompetencē.

6 Komisijas 2008. gada 25. aprīļa Lēmums 2008/341/EK, ar ko nosaka, kādiem Kopienas kritērijiem atbilst valsts programmas par atsevišķu dzīvnieku slimību un zoonožu apkarošanu, kontroli un uzraudzību (OV L 115, 29.4.2008., 44. lpp.).

15

Programmu priekšlikumus dalībvalstis var iesniegt Komisijai līdz iepriekšējā gada 31. maijam⁷. Šīs programmas var veidot kā gada vai daudzgadu programmas. Lielākā daļa ir gada programmas.

16

Komisija novērtē dalībvalstu ierosināto programmu kvalitāti, izmantojot noteiktos kritērijus, un epidemioloģiski pamatotos gadījumos veicina koordināciju starp kaimiņu dalībvalstīm. Kopš 2013. gada šajā novērtēšanas procesā Komisija izmanto ekspertu palīdzību. Ar programmu sarakstu dalībvalstis iepazīstina Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgā komiteja (*PAFF*). Komisija katru gadu koriģē finansējuma sadalījumu starp dažādām slimībām un dalībvalstīm, ņemot vērā savu novērtējumu par to, kā mainījušās vajadzības. Visas izmaiņas tiek pārrunātas ar dalībvalstīm *PAFF* komitejā. Komisijas novērtējuma pamatā ir dalībvalstu iesniegtie dati, PVB ziņojumi, finanšu revīzijas ziņojumi un īpašas dalībvalstu ekspertu darba grupas rezultāti. Galvenie pienākumi ir sīkāk aprakstīti **II pielikumā**.

17

Komisijas 2008. gada lēmumā⁸ ir noteiktas ziņojumu standarta prasības, tostarp veidnes un ziņošanas grafiki, kas jāizmanto dalībvalstīm, sniedzot ziņojumus Komisijai. Programmu īstenošanas laikā dalībvalstis nosūta starpposma ziņojumu, ko novērtē Komisija. Atkarībā no šī vērtējuma var tikt grozīti programmas uzdevumi un izmaksas un pārdalīti finanšu resursi starp programmām. Galīgie ziņojumi un maksājuma pieteikumi jāiesniedz Komisijai līdz nākamā gada 30. aprīlim, ietverot novērtējumu par sasniegtajiem rezultātiem un sīki izstrādātu pārskatu par izdevumiem.

7 Regula (ES) Nr. 652/2014, 12. pants.

8 Komisijas 2008. gada 21. oktobra Lēmums 2008/940/EK, ar ko nosaka ziņojumu standarta prasības attiecībā uz atsevišķu dzīvnieku slimību un zoonožu izskaušanas, kontroles un uzraudzības valsts programmām, ko līdzfinansē Kopiena (OV L 335, 13.12.2008., 61. lpp.).

18

Revīzijā tika pārbaudīts, vai dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas pienācīgi aptur dzīvnieku slimību izplatīšanos.

19

Konkrētie jautājumi bija šādi:

- i) vai Komisija izmantoja piemērotu pieeju attiecībā uz dzīvnieku slimību izskaušanu, kontroli un uzraudzību?
- ii) Vai dalībvalstis izstrādāja un īstenoja atbilstīgas dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas?
- iii) Vai programmās tika pienācīgi ņemta vērā izmaksu lietderība?

20

Revīzijas darbs tika veikts Komisijā (Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD) un septiņās dalībvalstīs (Īrijā, Spānijā, Francijā, Itālijā, Polijā⁹, Rumānijā un Apvienotajā Karalistē), kuru izdevumu kopējais apjoms bija 72 % no kopējiem izdevumiem un kurās ir sastopamas daudzas un dažādas slimības¹⁰. Tika noskaidrots arī galveno ieinteresēto personu grupu (lauksaimnieku, veterināro dienestu un laboratoriju) un Palātas organizētās ekspertu grupas viedoklis.

21

Revīzijā tika pārbaudītas Komisijas procedūras, kas izmantotas stratēģijas noteikšanai un dalībvalstu iesniegto gada un daudzgadu valsts programmu apstiprināšanai. Tas ietvēra attiecīgo atzinumu un paziņojumu, ko snieguši Komisijas dienesti (tostarp PVB), regulatīvās komitejas (PAFF, darba grupas) un aģentūras (EFSA), kā arī ekspertu veikto pārskatu, kurus bija ierosinājusi Komisija, pārbaudi.

22

Papildus iepriekš minētajām programmām ES finansē arī ārkārtas pasākumus dzīvnieku slimību nopietnu uzliesmojumu gadījumā. Šie pasākumi revīzijā netika pārbaudīti, jo to izdevumi veido aptuveni 10 % no izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmu izdevumiem.

9 Polijā revīzijas darbu veica kopā ar Polijas Augstāko revīzijas biroju.

10 Kopumā dalībvalstīs tika pārbaudītas 24 programmas attiecībā uz šādām slimībām: govju tuberkuloze, govju bruceloze, aitu un kazu bruceloze, transmisīvās sūkļveida encefalopātijas, infekciozais katarālais drudzis, trakumsērga, klasiskais un Āfrikas cūku mēris, putnu gripa un zoonotiskā salmonella. Pamata informācija par šīm slimībām ir sniegta **pielikumā**.

23

Dalībvalstu līmenī veiktajā revīzijā tika pārbaudītas dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības valsts stratēģijas, dalībvalstu izmantotie programmu izstrādes kritēriji un programmu praktiskā īstenošana. Tika apmeklētas dalībvalstu kompetentās veterinārās iestādes un attiecīgās reģionālās iestādes. Revīzija ietvēra padziļinātu pārbaudi, lai noteiktu, vai finansētie pasākumi tika veikti saskaņā ar plānu un vai izmaksas bija samērīgas.

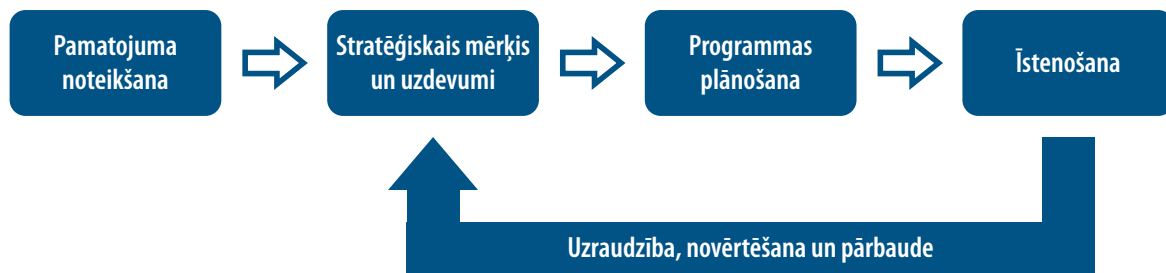
24

Saskaņā ar OIE¹¹ slimību kontroles programmas vēlamais mērķis būtu jānosaka jau sākumā. Lai gan daudzu slimību kontroles programmu mērķis parasti ir slimības izskaušana, tas ne vienmēr ir sasniedzams. Būtu jānosaka konkrēti mērķi un rādītāji, kas nodrošina programmas panākumus. **3. attēlā** ir parādīti slimību kontroles programmas izveides posmi.

11 OIE, "Guidelines for Animal Disease Control" [Dzīvnieku slimību kontroles pamatnostādnes], 2014. gads.

3. attēls

Slimību kontroles programmas izveides posmi

Avots: OIE Dzīvnieku slimību kontroles pamatnostādnes, 2014. gads.

25

Ņemot vērā sarežģīto un nevienmērīgo situāciju attiecībā uz dzīvnieku slimībām Eiropas Savienībā, ir svarīgi, lai Komisija izmantotu stabilu pamatu savu finansējuma prioritāšu noteikšanai, dalībvalstu centienu koordinēšanai, norādījumu sniegšanai un paraugprakses veicināšanai. Tam būtu jāietver pienācīga ziņošana par darbības rezultātiem.

Lai gan Komisijas izmantotā pieeja attiecībā uz dzīvnieku slimību izskaušanu, kontroli un uzraudzību bija kopumā pareiza ...

26

Revīzijā tika konstatēts, ka Komisijas izmantotā pieeja zoonožu un citu dzīvnieku slimību izskaušanai, kontrolei un uzraudzībai bija kopumā pareiza un balstījās uz atbilstošiem tehniskiem ieteikumiem un riska analīzi, lai novērstu jaunus riskus/uzliesmojumus.

27

ES dzīvnieku veselības politika ir labi izstrādāta un ietver noteikumus attiecībā uz identifikāciju, izsekojamību, labturību, uzliesmojumiem un sanitārajām pārbaudēm. Tas ir būtiski arī tirdzniecības veicināšanai. Tomēr pašreizējais ES tiesiskais regulējums dzīvnieku veselības jomā ietver gandrīz 50 pamatdirektīvu un regulu un apmēram 400 sekundāro tiesību aktu, no kuriem daži pieņemti jau 1964. gadā. Šo sarežģīto tiesību aktu mozaīku ir plānots konsolidēt un aizstāt ar jauno Dzīvnieku veselības tiesību aktu¹², par kuru politiska vienošanās tika panākta 2015. gada jūnijā. No 2007. gada ES izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas bija iekļautas ES stratēģijā dzīvnieku veselības jomā, kuras termiņš beidzās 2013. gadā un kura vēl joprojām nav aizstāta, kamēr nebūs pieņemts jaunais Dzīvnieku veselības tiesību akts.

28

Kopumā Palāta uzskatīja, ka Komisijas pieeja, kuras pamatā ir prioritāro izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmu finansēšana dalībvalstu līmenī, ir pieņemama. Resursu novirzīšana dzīvnieku slimību programmām balstās uz finansējuma prioritāšu novērtēšanu, ko katru gadu veic Komisija (ņemot vērā tādus jautājumus kā ietekme uz sabiedrības veselību, ražošanas zudumi un tirdzniecība) un kas tiek apspriesta ar dalībvalstu ekspertiem. Komisijai ir arī pārdomāta sistēma dalībvalstu ierosināto programmu kvalitātes novērtēšanai, un tā ietver vispusīgu novērtēšanas kritēriju izmantošanu, aptverot tādus aspektus kā programmas mērķu un pārvaldības skaidrība, konkrētās slimības vēsturiskā attīstība, zinātniskais pamatojums un ierosināto pasākumu efektivitāte. Revidētajās programmās kritēriji resursu prioritāšu noteikšanai starp slimībām nebija pietiekami izstrādāti. Tomēr, kopš pieņemta pieeja daudzgadu darba programmām 2016.–2017. gadam un attiecīgie Komisijas norādījumi, šī prioritāšu noteikšana ir pakāpeniski uzlabojusies.

12 "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par dzīvnieku veselību", COM(2013) 260 final, 6.5.2013. Priekšlikums attiecas uz sauszemes dzīvniekiem un ūdensdzīvniekiem un ietver prasības attiecībā uz slimību profilaksi, informētību par slimībām, biodrošību, dzīvnieku izsekojamību, uzraudzību un slimību kontroli un izskaušanu, kā arī ārkārtas pasākumiem. Tas paredz pārskatīt pašreizējos zirgu un tādu citu sugu identifikācijas noteikumus, attiecībā uz kurām konkrētu prasību patlaban nav. Tajā ir arī plānota Eiropas Savienībā saskaņota vakcinācijas politika ar ES līmeņa regulējumu attiecībā uz antigēnu, vakcinu un diagnostikas līdzekļu bankām. 2015. gada 1. jūnijā Eiropas Parlaments un Padome panāca politisku vienošanos par šo priekšlikumu.

29

Valstu robežas dzīvnieku slimības neierobežo. Slimības var izplatīties, pārvietojoties lauksaimniecības un savvaļas dzīvniekiem, kā arī citu slimības pārnēsātāju ietekmē. Tāpēc epidemioloģiski pamatotos gadījumos laba koordinācija starp valstīm lielāko daļu programmu pastiprinātu. Tomēr dalībvalstīm nav izvirzīta juridiska prasība ne iesniegt koordinētas programmas, ne arī sadarboties to īstenošanā.

30

Palāta konstatēja, ka kopumā Komisija sniedz pienācīgus norādījumus dalībvalstīm un veicina koordināciju starp tām:

- Komisija un dalībvalstis regulāri sazinās Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgās komitejas¹³ un dalībvalstu galveno veterinārijas speciālistu sanāksmēs;
- darba grupās¹⁴ kopā darbojas dalībvalstu eksperti konkrētu slimību jomā, un tās sniedz ieteikumus, kā uzlabot veterinārās programmas;
- Komisija izmanto ārējus ekspertus, lai caurskatītu ierosinātās programmas, pamatojoties uz visaptverošiem novērtēšanas kritērijiem;
- Komisijas Pārtikas un veterinārais birojs veic revīzijas dalībvalstīs;
- Dzīvnieku slimību izziņošanas sistēma ļauj ātri paziņot par slimību uzliesmojumiem;
- ES references laboratorijas¹⁵ strādā pie metožu standartizācijas un uzlabošanas;
- Komisija nodrošina mācību kursus¹⁶ dalībvalstu ierēdņiem;
- sākot no 2014. gada, Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD sniedza norādījumus par jauna tiešsaistes pieteikuma izmantošanu, un standarta formāti, kas saskaņā ar regulām ir jāizmanto dalībvalstīm, nodrošina noteiktu saskaņotību un kvalitāti.

- 13 Katru mēnesi tiek organizēta vismaz viena Augu, dzīvnieku, pārtikas aprites un dzīvnieku barības pastāvīgās komitejas (PAFF) sanāksme, kurā dalībvalstis un Komisija apspriež veterinārijas jautājumus, tostarp veterināro programmu rezultātus.
- 14 Reizi gadā notiek dzīvnieku slimību izskaušanas jautājumu darba grupas plenārsēde, kurā aicinātas piedalīties visas dalībvalstis, un regulāri tiek organizētas arī citas īpašas darba grupas konkrētu slimību jautājumos, un tās tiekas vairākas reizes gadā (piemēram, salmonellas apakšgrupa).
- 15 Ikvienas ES references laboratorijas pamatuzdevums ir standartizēt metodes ES līmenī, ar dalībvalstīm saskaņot diagnostikas metodes un organizēt salīdzinošos pētījumus un valstu references laboratoriju ikgadējos seminārus, kuros dalībvalstu eksperti var veidot sadarbības tīklus, papildināt zināšanas un apmainīties ar informāciju un paraugpraksi.
- 16 Labāka apmācība, lai nodrošinātu pārtikas nekaitīgumu (BTSF).

31

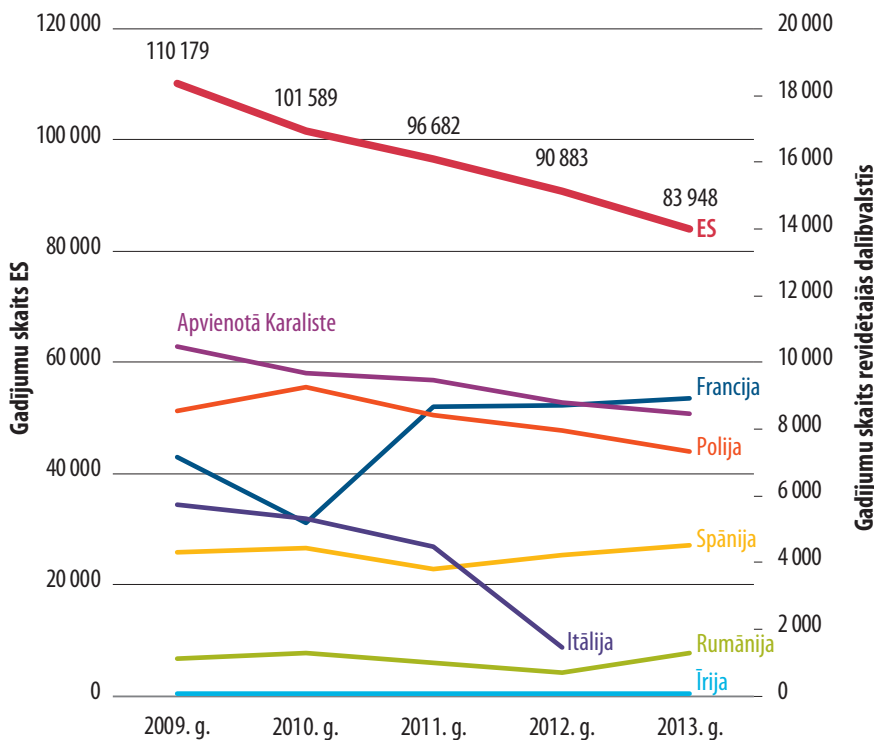
ES līdzfinansējuma sistēma nodrošina papildu stimulus dalībvalstīm izskaust dzīvnieku slimības, tostarp zoonozes, un šajā jomā ir gūti daži vēra ņemami panākumi. Tā ir arī pozitīvi ietekmējusi situāciju cilvēku veselības jomā, radot izmaksu ietaupījumu. Piemēram, 2012. gadā EFSA aplēsa¹⁷, ka cilvēku saslimšanas ar salmonelozi kopējais ekonomiskais slogs varētu sasniegt pat 3 miljardus EUR gadā. Kā parādīts **4. attēlā**, pēdējos gados saslimšanas gadījumu skaits ir ievērojami samazinājies. EFSA secināja¹⁸, ka šis samazinājums ir galvenokārt saistīts ar to, ka dalībvalstīs tika veiksmīgi īstenotas salmonellas izraisīto slimību kontroles programmas attiecībā uz vistām (*Gallus gallus*), un tādējādi samazinājās salmonellas sastopamība olās.

17 Avots: EFSA faktu lapa par salmonellu.

18 EFSA un ECDC ES kopsavilkuma ziņojums par zoonozēm, zoonožu ierosinātajiem un pārtikas izraisītiem slimību uzliesmojumiem, 2012. gads. 3 miljardi EUR ir maksimālā aplēstā summa.

4. attēls

Zoonotiskā salmonella – cilvēku saslimšanas gadījumu skaits ES un revīzijai izraudzītajās dalībvalstīs

Avots: Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

Revīzijas apsvērumi

32

Cits piemērs ir trakumsērga, kuras gadījumu skaits Eiropas Savienībā no 2005. līdz 2014. gadam ievērojami samazinājās – no 3 708 līdz 305 gadījumiem ES 28 dalībvalstīs.

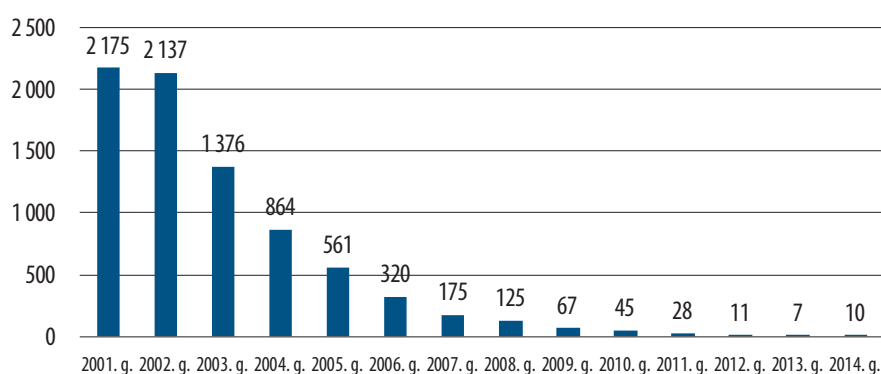
33

Īpaši veiksmīgi bija Komisijas īstenotie pasākumi GSE izskaušanai ES. Kā parādīts **5. attēlā**, GSE gadījumu skaits no vairāk nekā 2000 gadījumiem 2001. gadā samazinājās līdz 10 gadījumiem 2014. gadā. Galvenie pasākumi ietvēra īpaša riska materiāla¹⁹ izņemšanu no visām barības ķēdēm, aizliegumu liellopu, aitu un kazu barībā izmantot zīdītāju gaļu un kaulus, kā arī pārbaudes, kas katru gadu tika veiktas miljoniem liellopu. Biežā tiesību aktu atjaunināšana pēdējos gados un pētniecības finansējums ir veicinājis ierobežotākus un mērķtiecīgākus GSE testus. Komisija nodrošina labu koordināciju starptautiskā līmenī un jo īpaši ar OIE attiecībā uz dalībvalstu iedalīšanu kategorijās, ņemot vērā ģeogrāfiskā GSE riska līmeni. Arī govju tuberkulozes izskaušanas programmas izmanto ilgtermiņa pieeju, un vairākumā dalībvalstu ir vērojama tendence slimības izplatībai samazināties. Ar šīm abām slimībām ir saistīta aptuveni puse no ES programmu izdevumiem (skatīt **1. tabulu**).

¹⁹ Tie ir dzīvnieku audi, piemēram, smadzenes un muguras smadzenes, kas visvairāk pakļauti riskam, ka tajos var atrasties infekcijas izraisītājs. Vairāk informācijas par GSE skatīt **I pielikumā**.

5. attēls

GSE gadījumu skaits Eiropas Savienībā

Avots: Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

... un dalībvalstu programmas bija kopumā labi izstrādātas un īstenotas, ...

34

Dalībvalstis atbild par savu izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmu izstrādi, kurās, pamatojoties uz atbilstīgiem rādītājiem, ir ņemtas vērā to īpašās prioritātes attiecībā uz dzīvnieku slimībām. Vairākumā gadījumu dalībvalstīm ir daudzu gadu pieredze cīņā ar dažādām dzīvnieku slimībām. Komisija var aicināt, bet ne piespiest dalībvalstis ierosināt programmas, kā arī mainīt savu stratēģiju. Turklāt tāda slimības uzliesmojuma gadījumā, kas rada pārrobežu infekcijas risku, dalībvalstīm ir jāveic īpaši pasākumi, kas paredzēti nozaru tiesību aktos, neatkarīgi no tā, vai ES šos pasākumus līdzfinansē vai ne.

35

Lai dalībvalstu programmas varētu pretendēt uz Kopienas finansējumu, tām jāatbilst obligātajiem kritērijiem²⁰, kurus noteikusi Komisija. Saskaņā ar šiem kritērijiem programmās cita starpā jāietver informācija par mērķiem, ilgumu, uzdevumiem, rādītājiem (piemēram, saslimstību un izplatību), testiem ar dzīvniekiem, vakcināciju un pārvaldību. Programmu sarežģītība ir cieši saistīta ar attiecīgās slimības epidemioloģiskajām īpašībām. Programmas var ietvert visdažādākos pasākumus, piemēram, visaptverošu uzraudzības režīmu, asins paraugu ņemšanu, īpašus reaktoru identifikācijas pasākumus²¹, autopsiju, laboratorijas analīzes, kompensāciju shēmas lauksaimniekiem, savvaļas dzīvnieku uzraudzību un datorizētas testēšanas un slimību kontroles sistēmas.

36

Palāta konstatēja, ka pārbaudītās dalībvalstu programmas ir kopumā labi izstrādātas un pielāgotas epidemioloģiskajai situācijai. Apstiprinātās programmas atbilda vajadzīgajiem kritērijiem, tajās parasti bija labi aprakstīti veicamie pasākumi un izmantotas Komisijas standarta veidnes, un tām kopumā bija pozitīvi rezultāti (skatīt **3. izcēlumu**). Dalībvalstis ir ieviesušas pienācīgas sistēmas, lai lauksaimniecības dzīvniekiem konstatētu slimību uzliesmojumus un veicinātu to izskaušanu. ES Tirdzniecības kontroles un ekspertu sistēma (*TRACES*) attiecībā uz dzīvnieku identifikāciju un pārvietošanas kontroli ir labi izstrādāta un atvieglo slimību kontroli.

20 Komisijas Lēmums 2008/341/EK.

21 Reaktors ir inficēts dzīvnieks, kam slimības testā ir pozitīva reakcija.

Labi rezultāti kādas dalībvalsts programmai

TSE programmas tiek īstenotas un ES tās līdzfinansē visās dalībvalstīs, un revīzijas periodā tās saņēma lielu daļu no ES finansējuma veterinārajām programmām (skatīt **1. tabulu**).

Īrijā šī programma no 2009. līdz 2014. gadam kopumā saņēma 17 miljonus EUR. Lai gan ES līdzekļi tika samazināti no 4,7 miljoniem EUR 2010. gadā līdz 0,8 miljoniem EUR 2014. gadā, programma guva labus rezultātus, jo īpaši tāpēc, ka

- tika izmantotas aktīvās un pasīvās uzraudzības sistēmas, lai atklātu GSE gadījumus;
- ja tika konstatēts slimības gadījums, veica epidemioloģisko izmeklēšanu un nokāva kohortas dzīvniekus un to pēcnācējus;
- tika aizliegts lauksaimniecības dzīvniekus barot ar dzīvnieku izcelsmes produktiem.

2014. gadā GSE gadījumu Īrijā nebija. To var salīdzināt ar 2012. un 2011. gadu, kad tika konstatēti trīs gadījumi, un 90. gadiem, kad gadījumu skaits bija vislielākais – vairāk nekā 400.

... programmu izmaksu lietderību ir grūti noteikt ...

37

Saskaņā ar Padomes lēmumu²² par izdevumiem veterinārijas jomā Komisijai reizi četros gados ir jāziņo Eiropas Parlamentam un Padomei par situāciju dzīvnieku veselības jomā un par veterināro programmu īstenošanas izmaksu lietderību.

38

OIE²³ pamatnostādnēs ir noteikts, ka, pieņemot lēmumu par piemērotākajām intervences iespējām, jāņem vērā izmaksu un ieguvumu apsvērumi, kā arī zoonozes potenciāls un noteikta slimību kontroles pasākumu kopuma panākumu iespējamība.

22 Padomes Lēmums 2009/470/EK, 41. pants.

23 OIE, "Guidelines for Animal Disease Control" [Dzīvnieku slimību kontroles pamatnostādnes], 2014. gada maijs.

39

Kā norādīts **1. tabulā**, veterināro programmu tiešās izmaksas ES budžetam ir aptuveni 200 miljoni EUR gadā. Papildus tam dalībvalstis izdod lielāku summu, lai segtu gan savu izmaksu daļu finansētajās programmās, gan arī citu tādu veterināro pasākumu izmaksas, ko tās noteikušas par vajadzīgiem. Turklāt lauksaimnieki un pārtikas nozare sedz izmaksas, kas saistītas ar izdevumiem veterinārijas jomā, ganāmpulka nomaiņu, ražošanas apjoma samazināšanos, dzīvnieku pārvietošanas ierobežojumiem un zaudēto tirgu. Programmu potenciālos ieguvumus var iedalīt divās galvenajās kategorijās²⁴:

- sabiedrības un dzīvnieku veselības uzlabošana – slimību izplatības/saslimstības ierobežošana, sabiedrības veselības aizsardzība (zoonozes gadījumā) un uzdevuma būt par galveno slimību novēršanas/pārvaldības rīku izpilde saistībā ar ES stratēģiju dzīvnieku veselības jomā;
- ekonomiski ieguvumi ES kopumā – nozares vērtības aizsardzība, tirgus stabilitātes veicināšana, drošas tirdzniecības garantēšana, tirdzniecības paplašināšana ārpus ES un ar cilvēku veselību saistīto izdevumu samazināšana.

40

Veicot ES budžeta izpildi, Komisijai ir jāievēro pareizas finanšu pārvaldības principi²⁵, un finansētajām darbībām ir jābūt ekonomiskām, lietderīgām un efektīvām. Tas nozīmē, ka programmu rezultātiem vajadzētu būt pamatoti saistītiem ar to izmaksām. Palāta atzīst, ka praksē ir ļoti grūti naudas izteiksmē novērtēt ieguvumus veselībai, kas izriet no dzīvnieku veselības politikas, jo īpaši attiecībā uz zoonozēm, kur galvenais ieguvums ir izvairīšanās no cilvēku inficēšanās un dažos gadījumos dzīvību glābšana.

Trūkst pieejamu modeļu, lai novērtētu izskaušanas programmu izmaksu lietderību

41

Revīzijā konstatēja, ka nav pieejamu modeļu un ekonomisko rādītāju, lai Komisija varētu veikt ierosināto programmu izmaksu lietderības analīzi, un to, ka Komisija šādu analīzi attiecīgi neveic. Jaunākajā ziņojumā (2014. gads) par situāciju dzīvnieku veselības jomā un veterināro programmu izmaksu lietderību, ko paredzēja pamatā esošais Padomes lēmums, Komisija sniedza informāciju par izmaksām un rezultātiem. Šajā ziņojumā Komisija atzina, ka bija nepieciešams labāk pierādīt veterināro izmaksu lietderību.

24 Secinājumi Komisijas 2014. gada ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei par ES līdzfinansēto programmu rezultātiem.

25 Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 25. oktobra Regula (ES, Euratom) Nr. 966/2012 par finanšu noteikumiem, ko piemēro Savienības vispārējam budžetam, un par Padomes Regulas (EK, Euratom) Nr. 1605/2002 atcelšanu (OV L 298, 26.10.2012., 1. lpp.), 30. pants.

42

Praksē apstiprinātās programmas un tām sekojošie īstenošanas ziņojumi ietver sīku informāciju par izmaksām, kā arī ar pasākumiem un to rezultātiem saistītos rādītājus. Lai gan lielākā daļa izmaksu (paraugu ņemšana, laboratorijas analīzes, veterinārārstu algas, kompensāciju izmaksas u. c.) un kvalitatīvo ieguvumu (sabiedrības veselība, labākas eksporta iespējas u. c.) programmās bija norādīta, trūka pieejamu modeļu un informācijas, lai varētu novērtēt finansēto pasākumu izmaksu lietderību. Piemēram, ES reakcija uz GSE krīzi glāba dzīvības, veicināja pārtikas nekaitīgumu, uzlaboja pārbaužu kvalitāti un atjaunoja patērētāju uzticēšanos, bet programmas izmaksu lietderību nav iespējams novērtēt.

43

Palāta arī pētīja, vai bija pierādījumi par revīzijā pārbaudīto programmu izmaksu samērīgumu. Revidenti norādīja uz atsevišķiem gadījumiem, kurus jau iepriekš bija identificējusi Komisija, kad dažas izmaksas bija nesamērīgi augstas vai arī dalībvalstis tās nebija pietiekami kontrolējušas, kā aprakstīts **4. izcēlumā**. Šajos gadījumos Komisija bija veikusi koriģējošus pasākumus.

4. izcēlums

Nepietiekami kontrolēti pasākumi vai augstas izmaksas

1. Polijā ikgadējās trakumsērgas izskaušanas programmās izmantotās vakcīnas tika iegādātas reģionālā līmenī. Atklāto trakumsērgas gadījumu skaits lapsu populācijā no 2002. līdz 2009. gadam ievērojami samazinājās – no 884 līdz 6. Tomēr 2010. un 2011. gadā atklāto gadījumu skaits atkal strauji pieauga līdz attiecīgi 117 un 103. Šie gadījumi koncentrējās Mazpolijas un Piekarpātu reģionos. Vienas Polijā iegādātas, savvaļas lapsām paredzētas trakumsērgas vakcīnas vidējā cena no 2011. līdz 2013. gadam bija ievērojami augstāka par vidējo cenu ES, lai gan arī Polijai piegādāto vakcīnu daudzums bija lielākais ES (vairāk nekā 10 miljoni devu gadā). Ņemot vērā apjomradītos ietaupījumus, tas nešķiet loģiski. Komisija piemēroja finanšu samazinājumus un pieprasīja, lai Polijas iestādes rīkojas un samazina pārmērīgās vakcīnu cenas, konkrēti, organizējot vienu valsts mēroga piedāvājumu konkursu.
2. Rumānijas valsts iestādes nepareizi kontrolēja tādu līgumu īstenošanu, kas attiecās uz savvaļas lapsām paredzētu trakumsērgas vakcīnu izplatīšanu no gaisa 2013. gadā, un tika izplatīts nepietiekams skaits vakcīnu. Turklāt valsts iestādes nebija paņēmušas pietiekami daudz paraugu, lai pārbaudītu vakcinēšanas kampaņas efektivitāti (procedūras tika uzlabotas 2014. gadā). Līdz ar to Komisija vakcinēšanas kampaņas izdevumus neatlīdzināja.

Dažos gadījumos kompensācijās izmaksātās summas vai noteiktie maksājumu samazinājumi nenodrošināja pietiekamu stimulu

44

Saskaņā ar tiesību aktiem lauksaimniekiem izmaksājamās kompensācijas par dzīvniekiem, kuri iznīcināti slimību izskaušanas programmu ietvaros, nedrīkst pārsniegt veselu dzīvnieku tirgus vērtību²⁶. Mērķis ir noteikt taisnīgu kompensācijas līmeni, novērst krāpšanu un veicināt lauksaimnieku līdzdalību programmā. Tomēr ES tiesību aktos nav skaidri noteikts, kā tirgus cenām būtu jānosaka izmaksājamā kompensācija – to nosaka dalībvalstis savos tiesību aktos. Piemēram, dalībvalstīm nav izvirzīta prasība, ka kompensācijas summas būtu jābalsta uz Kopienas skalām liemeņu klasifikācijai un ar tiem saistītajām cenām²⁷. Pārāk augsts kompensācijas līmenis var kavēt biodrošības pasākumu efektīvu īstenošanu.

45

Itālijā kompensācijas, kas izmaksātas par dzīvniekiem, kuri iznīcināti saskaņā ar veterinārajām programmām, dažkārt bija augstākas par veselu dzīvnieku tirgus cenām. Piemēram, 2012. gadā lauksaimnieki saņēma vidēji 87 EUR un līdz pat 111 EUR par katru aitu, kas bija likvidēta saskaņā ar izskaušanas programmām, bet vidējā tirgus cena par veselas nokautas aitas liemeni tajā laikā bija mazāk nekā 60 EUR²⁸. Gadījumos, kad kompensācija pārsniedza tirgus cenu, dzīvnieku slimību atklāšanu saimniecībā var uzskatīt par negaidītu iespēju atjaunot ganāmpulku. Turklāt lauksaimnieki, kas citādi būtu augstu vērtējuši no slimības brīvas saimniecības statusu, var izvairīties no efektīvu biodrošības pasākumu īstenošanas.

46

Apvienotajā Karalistē kompensācija, kas izmaksājama par liellopiem Anglijā, balstās uz vidējām tirgus cenām iepriekšējā mēnesī. Kompensācija par liellopiem Ziemeļīrijā un Velsā balstās uz individuāliem vērtējumiem, kas ir par iemeslu tam, ka kompensācijas līmenis parasti ir augstāks nekā Anglijā, un tas var atturēt lauksaimniekus no efektīvu biodrošības pasākumu īstenošanas.

47

Pēc tam, kad tika nelabvēlīgi novērtēti govju un aitu brucelozes izskaušanas programmu tehniskie rezultāti kādā Itālijas reģionā (Sicīlijā), Komisija no 2005. līdz 2012. gadam noteica maksājumu samazinājumus par vairāk nekā 7 miljoniem EUR. 2011. gadā visa brucelozes programma Sicīlijā tika paziņota par prasībām neatbilstošu, jo netika izpildīts vakcinācijas plāns. Tomēr, piemērojot valsts sistēmu par resursu sadalījumu starp reģioniem, Itālijas iestādes šo samazinājuma līmeni nepiemēroja Sicīlijas reģionālajām iestādēm, bet gan sadalīja starp visiem Itālijas reģioniem (no kuriem vairākums šo izskaušanas programmu bija īstenojuši pareizi). Tādējādi Sicīlijas iestādēm nebija pietiekama stimula uzlabot veterināros pasākumus.

- 26 Regula (ES) Nr. 652/2014, 11. pants.
- 27 Komisijas 2008. gada 10. decembra Regula (EK) Nr. 1249/2008, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus par Kopienas skalu ieviešanu liellopu, cūku un aitu liemeņu klasifikācijai un cenu paziņošanas kārtību (OV L 337, 16.12.2008., 3. lpp.).
- 28 Eiropas Komisija (Lauksaimniecības un lauku attīstības ĢD, Statistika par lauksaimniecības tirgiem, 2014. gads: http://ec.europa.eu/agriculture/markets-and-prices/market-statistics/index_en.htm).

... un vēl ir jomas, kurās iespējami uzlabojumi

48

Nākamajos punktos ir izklāstītas jomas, kurās, pēc Palātas domām, ir iespējami uzlabojumi Komisijas pieejā un dalībvalstu programmās.

Dzīvnieku slimību izziņošana un saistītās informācijas apmaiņa

49

Eiropas Dzīvnieku slimību izziņošanas sistēmas (*ADNS*) uzdevums ir sniegt standarta informāciju par slimību uzliesmojumiem. Tai nav paredzētas epidemioloģiskās pārvaldības iezīmes, un tās mērķis nav sniegt vēsturisku informāciju un analizēt datus. Tāpēc salīdzinājumā ar *OIE* Pasauls dzīvnieku veselības informācijas sistēmu (*WAHIS*), kas jāizmanto visām dalībvalstīm, *ADNS* pievienotā vērtība ir maza. Šīs abas sistēmas sniedz informāciju par jaunu uzliesmojumu skaitu un atrašanās vietu, bet starp tām nav mijiedarbības, kas nodrošinātu automātisku informācijas apmaiņu. Lai labāk pārvaldītu apdraudējumus dzīvnieku veselībai, dalībvalstis ir izveidojušas savas informācijas sistēmas, kas apstrādā epidemioloģiskus datus. Tomēr nav kopējas sistēmas, kas veicinātu informācijas apmaiņu un kontroles darbību labāku koordināciju starp dalībvalstīm.

50

Kopš 2012. gada Komisija un *OIE* īsteno kopīgu projektu, lai *ADNS* un *WAHIS* savienotu ar kopīgu saskarni – dzīvnieku slimību informācijas sistēmu (*ADIS*)²⁹.

29 Ziņojums par *ADNS* analīzi (1.4. versija) saistībā ar Eiropas Savienības dzīvnieku slimību informācijas sistēmas (*ADIS*) informātikas prototipa izstrādi, kas saskaņots ar *OIE WAHIS/WAHID* saskarni: "Padziļinātai analīzei trūkst tādu atsaucē datu kā saimniecību un dzīvnieku skaits reģionā. Sīkākai telpas un laika analīzei būtu vajadzīgi papildu dati, tādi kā visu epidemioloģisko vienību atrašanās vieta. Lai tas kļūtu par svarīgāku slimību kontroles vai lēmumu pieņemšanas instrumentu, būtu vajadzīga papildu informācija par slimību kontroles pasākumiem (...). Sugu vērtību saraksts *ADNS* ietver galvenās lauksaimniecības dzīvnieku sugas un tikai vispārēju apzīmējumu "savvaļas sugas". Prasību sniegt datus par diagnostikas metodi šķiet pamatoti attiecināt uz visām slimībām (...)."

Informācija par darbības rezultātiem un pārvaldību

51

Komisijas 2008. gada lēmumā³⁰ ir noteikti programmu īstenošanas rādītāji, par kuriem dalībvalstīm ir jāziņo. Turklāt Komisija izstrādāja izpildes rādītāju noteikšanas metodoloģiju, saskaņā ar kuru dalībvalstīm noteiktā laika posmā vismaz minimālā apmērā ir jāuzlabo rezultāti slimību izplatības/saslimstības ziņā. Komisija arī izstrādāja plašu – vairāk nekā 100 – rādītāju kopumu³¹, kas būtu jāizmanto dalībvalstīm. Tie ietver ar īstenošanu vai darbību saistītus rādītājus, tādus kā vakcinēto dzīvnieku un veikto testu skaits, kā arī ar rezultātiem saistītus rādītājus, piemēram, saslimstības vai izplatības līmeņa izmaiņas. Atzīstot, ka rādītāju kopums jau ir plašs, Palāta uzskata, ka ir iespējami turpmāki uzlabojumi, jo īpaši saistībā ar programmu tehnisko īstenošanu³². Nav ietverti ekonomiskie rādītāji, kas ļautu analizēt ierosināto programmu izmaksu lietderību (skatīt 41. un 42. punktu).

52

Komisija prasa, lai dalībvalstis, izstrādājot savu veterināro programmu projektus, izmantotu standarta veidni. Tā ietver informāciju par slimības attīstību pēdējos gados. Turklāt viens no kritērijiem, ko izmanto Komisija (skatīt 48. punktu), lai novērtētu programmu projektus, attiecas uz datiem par slimības attīstību pēdējos piecos gados un to kvalitāti. Palāta konstatēja, ka, lai gan vairākumā gadījumu šādi vēsturiski dati bija pieejami, par trim no 24 dalībvalstu programmām, uz kurām attiecās revīzija, Komisijas neatkarīgie vērtētāji norādīja, ka jaunākie programmu projekti neietvēra pietiekamu vēsturisko informāciju³³. Šajos gadījumos Komisija bija prasījusi attiecīgu informāciju un iesaistītās dalībvalstis to bija sniegušas. Revīzijas laikā Komisija izstrādāja informācijas sistēmu, lai varētu ātri atgūt un analizēt vēsturisko informāciju no iepriekšējām dalībvalstu programmām, un ieviesa standartizētu elektronisko ziņošanas sistēmu, lai dalībvalstis varētu sūtīt galvenos dokumentus³⁴, kas attiecas uz to veterinārajām programmām³⁵. Šīm sistēmām būtu jāatvieglo programmu turpmākā analīze.

30 Komisijas Lēmums 2008/940/EK, ko aizstāj Komisijas 2014. gada 12. maija Īstenošanas lēmums 2014/288/ES, ar ko nosaka ziņojumu standartprasības attiecībā uz Savienības līdzfinansētām atsevišķu dzīvnieku slimību un zoonožu izskaušanas, kontroles un uzraudzības valsts programmām un ar ko atceļ Lēmumu 2008/940/EK (OV L 147, 17.5.2014., 88. lpp.).

31 Komisijas dokuments WD SANCO/12915/2012.

32 Piemēram, laika intervāli starp testiem, to uzliesmojumu procentuālā daļa, kuriem identificēts infekcijas avots, attiecībā uz brucelozi – to ganāmpulku izsekošana, kuriem nav veikts ganāmpulka tests, vakcinēto dzīvnieku īpatsvars saimniecībās un to saimniecību procentuālā daļa, kurās vakcinēti dzīvnieki, ar veterināro dienestu apmācību, izmaksām un spējām saistītie rādītāji, attiecībā uz aitū kazu brucelozi – brucellas celma genotipa pārbaudes rezultāti.

33 Tas attiecas uz ierosināto Apvienotās Karalistes govju tuberkulozes programmu 2015. gadam, ierosināto Spānijas infekciozā katarālā drudzā programmu 2015. gadam un ierosināto Itālijas infekciozā katarālā drudzā programmu 2014. gadam.

34 Jo īpaši programmu projektus, starpposma ziņojumus, galīgos ziņojumus un maksājumu pieprasījumus.

35 Komisijas Īstenošanas lēmums 2014/288/ES.

Veterinārās kontroles atspoguļošana programmās

53

Kopumā lielākajā daļā programmu veicamie pasākumi un sasniedzamie rezultāti bija pamatoti. Tomēr Palāta uzskata, ka būtu lietderīgi, ja veterinārie pasākumi dažās programmās būtu labāk aprakstīti, kā arī pasākumi, kas veikti saskaņā ar PVB un darba grupas ieteikumiem. Par divām no 24 dalībvalstu programmām, uz kurām attiecas revīzija, Komisijas neatkarīgie vērtētāji izteica līdzīgas piezīmes³⁶.

Programmas, kurās ir lēns progress

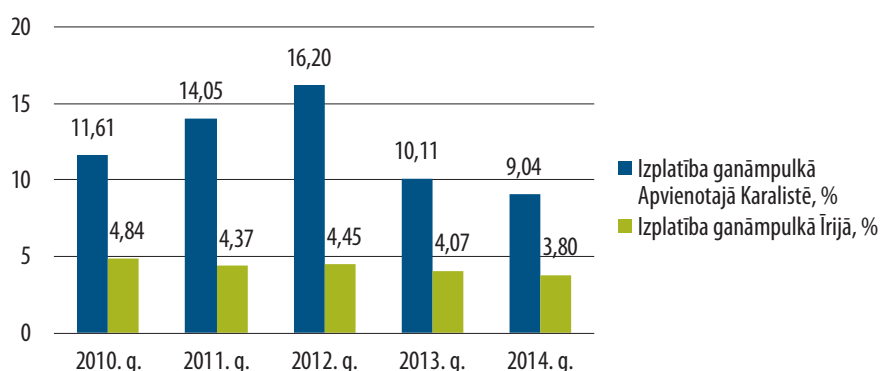
54

Dažu slimību izskaušanas programmas atsevišķās dalībvalstīs ilgst desmitiem gadu (skatīt 9. punktu). Lai arī govju tuberkulozes izplatība Apvienotajā Karalistē un Īrijā samazinās, tomēr salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm tā joprojām ir augsta (skatīt **6. attēlu**)³⁷. Apvienotajā Karalistē tuberkulozes pārbaūžu biežums zemas saslimstības apgabalos kopš 2013. gada palielinājās no reizes četros gados līdz reizei gadā, tāpēc slimības gadījumu atklāšanas rādītājs paaugstinājās. Tomēr tuberkulozes izskaušanas programmai Apvienotajā Karalistē joprojām ir nozīmīgi trūkumi, jo dažos rajonos slimības izplatība ir ļoti liela.

- 36 Itālijas infekciozā katarālā drudža programma 2014. gadam un Īrijas govju tuberkulozes programma 2014. gadam.
- 37 Govju tuberkulozes izplatība ganāmpulkā Apvienotajā Karalistē, Īrijā, Spānijā un Itālijā 2014. gadā bija attiecīgi 9,04 %, 3,8 %, 1,72 % un 0,81 %. Francija un Polija ir no slimības oficiāli brīvas, un tās izplatība Rumānijā ir nenozīmīga.

6. attēls

Govju tuberkuloze Īrijā un Apvienotajā Karalistē

Avots: Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD.

55

Itālijā aitū un kazu brucelozi ir grūti izskaust, jo lauksaimnieki dažos reģionos sadarbojas nepilnīgi. Sava nozīme var būt arī dāsnajai kompensāciju shēmai (skatīt 45. punktu). Tomēr slimības izplatība valsts līmenī samazinās un 2014. gadā ir sasniegusi 1,2 %, salīdzinot ar 3,7 % 2008. gadā. Sicīlijā tā šajā pašā periodā samazinājās no 11,9 % līdz 3,4 %.

56

Palāta ņem vērā, ka Komisija savā 2014. gada ziņojumā³⁸ Parlamentam un Padomei par ES līdzfinansēto veterinārijas programmu rezultātiem arī konstatēja, ka rezultāti, kas sasniegti Apvienotās Karalistes govju tuberkulozes programmā un Itālijas brucelozes programmās, bija iemesls bažām. Palāta arī atzīst, ka Komisija mudina dalībvalstis šādos gadījumos rīkoties, pārbaudot, kā tiek ievēroti darba grupas un PVB ieteikumi.

Pieeja savvaļas dzīvnieku ārstēšanai

57

Tiešie vai netiešie kontakti starp savvaļas dzīvniekiem un mājdzīvniekiem var izraisīt slimību izplatīšanos vai sarežģīt dzīvnieku slimību programmu efektīvu īstenošanu. Piemēram, savvaļas lapsas var izplatīt trakumsērgu, un āpši, mežacūkas un brieži var izplatīt govju tuberkulozi. Ir vairākas *OIE* publikācijas³⁹ par savvaļas dzīvnieku slimību uzraudzību, kā arī ar to saistīts starptautisks nolīgums par slimību izziņošanu. Lai gan savvaļas dzīvniekiem paredzētu trakumsērgas vakcīnu iegāde ir iekļauta dalībvalstu programmās, Eiropas Savienībai nav īpašas pieejas savvaļas dzīvnieku tuberkulozes apkarošanai.

58

ES līmenī nav tiesību aktu noteikumu par tuberkulozes izskaušanu dzīvnieku sugām, kas nav liellopi (piemēram, savvaļas kazām un citiem savvaļas dzīvniekiem). Konkrēti, Apvienotajā Karalistē saskaņā ar valsts tiesību aktiem tiek aizsargāti āpši, un tas var sarežģīt govju tuberkulozes izskaušanas programmas efektīvu īstenošanu.

38 Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par ES līdzfinansēto programmu rezultātiem dzīvnieku slimību un zoonozes izskaušanas, kontroles un uzraudzības jomā laikposmā no 2005. līdz 2011. gadam, COM(2014) 115 final, 5.3.2014., 3.3. sadaļa.

39 *OIE, "Training manual on wildlife diseases and surveillance"* [Mācību rokasgrāmata par savvaļas dzīvnieku slimībām un uzraudzību], 2010. gads.

Noteiktu vakcīnu pieejamība

59

Saskaņā ar OIE⁴⁰ piemērotu veterināro vakcīnu un antigēnu viegla pieejamība ir būtiska dzīvnieku veselības programmām⁴¹. Ir vairākas ES iniciatīvas un pētniecības projekti, kuru mērķis ir atklāt jaunus vīrusus un veicināt vakcīnu pieejamību⁴². Atkarībā no slimības Eiropas Savienībā var būt pieejamas tikai dažas piemērotas vakcīnas vai to var nebūt vispār. Taču vakcinācija ir viens no svarīgākajiem instrumentiem, kas pieejams, lai īstenotu efektīvu pieeju "Profilakse ir labāka nekā ārstēšana". Lemesli, kāpēc vakcīnas ne vienmēr ir pieejamas, ir sarežģīti. Jaunākie pētījumi⁴³ rāda, ka līdzās tehniskām grūtībām vakcīnu izstrādē farmācijas nozarei nav pietiekamas finansiālas intereses, lai censtos iegūt atļauju izmantot atsevišķas vakcīnas Eiropas Savienībā. **5. izcēlumā** ir aprakstītas dažas praktiskas grūtības, ko rada piemērotu vakcīnu trūkums.

60

Eiropas līmenī nav juridiskā regulējuma kopīgam vakcīnu iepirkumam, ne arī vispārējās vakcīnu krājumu bankas. Vakcīnu iegādes process pēc dalībvalstu uzaicinājuma iesniegt piedāvājumus var ilgt vairākus mēnešus, un pa to laiku vīruss var turpināt izplatīties dzīvnieku populācijā. Palāta ņēma vērā, ka saskaņā ar jauno Dzīvnieku veselības tiesību aktu, ko pašlaik apspriež likumdevēji, Komisijai būs plašākas iespējas izveidot vakcīnu bankas.

- 40 OIE, "Manual of diagnostic tests and vaccines for terrestrial animals" [Sauszemes dzīvnieku slimību diagnostikas testu un vakcīnu rokasgrāmata], 2014. gads.
- 41 OIE, "Guidelines for Animal Disease Control" [Dzīvnieku slimību kontroles pamatnostādnes], 2014. gada maijs.
- 42 Piemēram, ES pētniecības fondi ir atbalstījuši projektus vakcīnu izstrādei pret tuberkulozi (NEWTBVAC), brucelozi (BRU-VAC) un klasisko cūku mēri (CSFV-GODIVA).
- 43 K. Videnova, D.K.J. Mackay, "Availability of vaccines against major animal diseases in the European Union" [Vakcīnu pret galvenajām dzīvnieku slimībām pieejamība Eiropas Savienībā].

5. izcēlums

Grūtības, ko rada piemērotu vakcīnu trūkums

Infekciozā katarālā drudža (kukaiņu pārnēsāta atgremotāju slimība, ko izraisa vīruss) vīrusam ir vairāk nekā 20 paveidu jeb serotipu.

Itālijā ir identificēti seši vīrusa paveidi. Polivalentās vakcīnas (efektīvas pret vairākiem vīrusa celmiem) Eiropas Savienībā pašlaik nav atzītas. Tāpēc šādos gadījumos ir grūti paredzēt vakcīnu izmantošanu.

Francijā infekciozā katarālā drudža krīzes laikā 2008. gadā vakcīnu krājumi bija ierobežoti. Tāpēc Francijas iestādēm bija steidzami jāiegādājas papildu krājumi. Tas bija gan dārgi, gan arī laikietilpīgi, un valsts iestādes uzskatīja, ka, ja vakcīnas būtu bijušas pieejamas ātrāk, visi 520 infekciozā katarālā drudža gadījumi, kas tika atklāti Ilā un Vilēnā, varēja būt novērsti.

Pirmā S4 serotipa infekciozā katarālā drudža uzliesmojuma laikā Spānijā (Estremaduras apgabalā) nebija pieejams pietiekams skaits vakcīnu pret šo serotipu. Tādēļ vakcinācijas kampaņa tika atlikta līdz nākamajam gadam, lai slimību apturētu nākamajā iespējamajā vīrusu izplatīšanās periodā.

61

Dzīvnieku slimības rada būtiskas ekonomiskās izmaksas un apdraud gan dzīvnieku, gan arī cilvēku veselību. Slimības var izplatīties pāri robežām, un iepriekšējie slimību uzliesmojumi ir izmaksājuši miljardiem euro. Tāpēc ES mērķis ir aizsargāt dzīvnieku veselību un finansēt dalībvalstu programmas, lai izskaustu, kontrolētu un uzraudzītu noteiktas dzīvnieku slimības. Šīs programmas ietver tādus pasākumus kā paraugu ņemšana, laboratorijas analīzes, kompensācijas maksājumi par iznīcinātajiem dzīvniekiem un vakcinācijas kampaņas. ES izdevumi pēdējos gados samazinās, un neviens tik liels krīze kā mutes un nagu sērgas uzliesmojums 2001. gadā pēdējā laikā nav bijusi. Tomēr Eiropas Savienībai ir jābūt gatavai pārvarēt turpmākās krīzes, un, lai iegūtu no slimības brīvas teritorijas statusu, izskaušanas programmām var būt vajadzīgi daudzi gadi.

62

Revīzijā tika pārbaudīts, vai dzīvnieku slimību izskaušanas, kontroles un uzraudzības programmas pienācīgi aptur dzīvnieku slimību izplatīšanos. Tas ietvēra pārbaudi, vai Komisijas izmantotā pieeja bija piemērota, vai dalībvalstis izstrādāja un īstenoja atbilstīgas programmas un vai tika pienācīgi ņemta vērā programmu izmaksu lietderība.

63

Kopumā Palāta secināja, ka pārbaudītās dzīvnieku slimību programmas pienācīgi apturēja dzīvnieku slimību izplatīšanos. Tomēr slimības uzliesmojumi var atkal atsākties, tāpēc Komisijai un dalībvalstīm ir jāsauglabā modrība.

64

Komisijas stratēģija attiecībā uz dzīvnieku slimību programmām bija kopumā pareiza – Komisijas veiktie pasākumi balstījās uz labiem tehniskiem ieteikumiem, bija labi izstrādāta dzīvnieku veselības politika un izveidota sistēma budžeta resursu prioritāšu noteikšanai prioritārajās programmās. Īpaši veiksmīga bija GSE izskaušanas izmantotā pieeja. Citi labi piemēri ir zoonotiskās salmonellas un trakumsērgas gadījumu skaita samazināšanās. Pamatā esošie tiesību akti joprojām ir sarežģīti, un finansējuma prioritāšu noteikšana starp slimībām pakāpeniski ir uzlabojusies (26.–33. punkts).

65

Palāta konstatēja, ka dalībvalstu programmas bija kopumā labi izstrādātas un īstenotas. Programmas atbilda vajadzīgajiem kritērijiem, un dalībvalstīm bija pienācīgas sistēmas, lai konstatētu dzīvnieku slimību uzliesmojumus un veicinātu to izskaušanos (34.–36. punkts).

66

Palāta konstatēja, ka, lai gan Komisijai ir jāsniedz ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par veterināro programmu izmaksu lietderību, šim nolūkam trūkst piemērotu modeļu. Apstiprinātās programmas un tām sekojošie īstenošanas ziņojumi sniedz informāciju par izmaksām un rezultātiem, bet programmu izmaksu lietderību ir grūti noteikt (37.–42. punkts).

67

Attiecībā uz izmaksām revidenti norādīja uz gadījumiem, kurus jau iepriekš bija identificējusi Komisija, kad izmaksas nebija pietiekami kontrolētas vai bija nesamērīgi augstas. Dažos gadījumos Itālijā lauksaimniekiem kompensācijās izmaksātās summas vai Komisijas noteiktais maksājuma samazinājums nenodrošināja pietiekamu stimulu, lai veicinātu efektīvus biodrošības pasākumus un korektīvo pasākumu īstenošanu (43.–47. punkts).

68

Palāta konstatēja dažas konkrētas jomas, kurās iespējami uzlabojumi. Epidemioloģiskās informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm varētu labāk atbalstīt ar informācijas sistēmām (49. un 50. punkts).

69

Komisija sīki izstrādāja programmu īstenošanas obligāto rādītāju kopumu, kas jāizmanto dalībvalstīm. Palāta konstatēja, ka dažu dalībvalstu programmās būtu labāk jāapraksta informācija, kas attiecas uz veterinārajiem pasākumiem, kā arī pasākumi, kas veikti saskaņā ar PVB un darba grupas iepriekšējiem ieteikumiem. Revīzijas laikā ne vienmēr bija pietiekama un viegli pieejama vēsturiskā informācija par slimību attīstību. Taču tika veidota datubāze, kurā varēs reģistrēt programmu tehniskos rādītājus, un Komisija bija ieviesusi jaunu elektronisko ziņošanas sistēmu (51.–53. punkts).

70

Palāta konstatēja dažas programmas, kurās bija lēns progress, jo īpaši govju tuberkulozes izskaušanas programmas Apvienotajā Karalistē un Īrijā un aitū un kazu brucelozes programmas Itālijas dienvidos (54.–56. punkts).

71

Savvaļas dzīvnieki var pārnest slimību uz mājdzīvniekiem (un pat cilvēkiem), tāpēc, izstrādājot pieeju dzīvnieku veselībai un dzīvnieku slimību programmu finansēšanai, tie ir jāņem vērā. Palāta konstatēja, ka Eiropas Savienības pieeja savvaļas dzīvnieku slimībām ir jāpaplašina, it īpaši attiecībā uz tuberkulozi (57. un 58. punkts).

72

Vakcīnas ir viens no galvenajiem instrumentiem noteiktās izskaušanas programmās. Palāta konstatēja, ka atkarībā no slimības var būt maz piemērotu vakcīnu vai to var nebūt vispār. Palāta īpaši atklāja, ka vakcīnu trūkums infekciozā katarālā drudža ārstēšanai nelabvēlīgi ietekmēja programmas Itālijā, Francijā un Spānijā. Turklāt revīzijas laikā nebija juridiskā regulējuma ne vakcīnu kopīgam iepirkumam, ne arī vispārējai vakcīnu krājumu bankai Eiropas līmenī (59. un 60. punkts).

Ieteikumi

Lai turpinātu uzlabot dzīvnieku slimību izskaušanu, kontroli un uzraudzību, Komisijai:

- a) jāveicina epidemioloģiskās informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm;
- b) jāpārbauda, vai nav jāatjaunina pašreizējais rādītāju kopums, lai sniegtu labāku informāciju par veterinārās kontroles darbībām un programmu izmaksu lietderību;
- c) vajadzības gadījumos veterinārajās programmās regulāri jāiekļauj savvaļas dzīvnieki;
- d) jāatbalsta vakcīnu pieejamība dalībvalstīs, lai epidemioloģiski pamatotos gadījumos tās varētu izmantot.

Šo ziņojumu 2016. gada 3. februāra sēdē Luksemburgā pieņēma Revīzijas palātas I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *Augustyn KUBIK*.

Revīzijas palātas vārdā

priekšsēdētājs

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA

I pielikums

Informācija par dzīvnieku slimībām

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Putnu gripa (PG), ko izraisa A tipa gripas vīruss, var skart vairākas pārīkai audzētu putnu (vistu, tītaru, paipalu, pērļu vistu u. c.), kā arī lolojumputnu un savvaļas putnu sugas, un dažiem celmiem ir augsti mirstības rādītāji. Vīruss ir izolēts arī no tādām zīdītāju sugām kā cilvēki, žurkas un peles, zebiekstes un baltie seski, cūkas, kaķi, tīģeri un suņi.</p>	<p>PG vīrusu izplatīšanos var veicināt vairāki faktori, tostarp globalizācija un starptautiskā tirdzniecība (legālā un nelegālā), tirdzniecības prakse (dzīvo putnu tirgi), lauksaimniecības prakse un vīrusu klatbūtne savvaļas putnos. PG vīrusus var izplatīt tieša kontakta ceļā ar inficētu putnu sekretiem, īpaši fekālijām, vai ar piesārņotu barību, ūdeni, aprīkojumu un apģērbus.</p>	<p>Kaut arī PG galvenokārt ir putnu slimība, to var pārnest no putniem uz cilvēkiem. PG vīrusi ir specifiski konkrētai sugai, bet retos gadījumos vīrusu barjēra var tikt pārkāpta, inficējot cilvēkus. Vīrus tiek pārņemts uz cilvēku, ja cilvēks ir bijis ciešs kontakts ar inficētu putnu vai ir ļoti piesārņota vide.</p>	<p>Ja slimība noris vieglā formā, tā var izpausies tikai kā sabozta spalvas, samazināta dējība vai nelielas izmaiņas elpošanas sistēmā. Ja slimība noris smagā formā, vīruss skar ne tikai elpceļus, kā tas notiek vieglas formas gadījumā, bet arī nonāk vairākos orgānos un audos, kā rezultātā var sākties plaša iekšējā asiņošana.</p>	<p>Aizdomas par PG var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm un notikumiem, kas izraisa slimību. Lai apstiprinātu diagnozi, ir vajadzīgi laboratorijas testi.</p>	<p>Saskaņā ar OIE standartiem attiecībā uz PG uzraudzību visā pasaulē ir ieviesti uzraudzības pasākumi, lai atklātu infekcijas klatbūtņi mājputnos.</p>
<p>Āfrikas cūku mēris (ĀCM) ir ļoti infekcioza hemorāģiskā slimība, ar ko slimo cūkas, kārpainās mežacūkas, Eiropas mežacūkas un Amerikas mežacūkas. Visas vecuma grupas ir vienlīdz uzņēmīgas. Paaugstinātas vīrusa virulences gadījumā ĀCM raksturo augsta temperatūra, apetītes zudums, ādas un iekšējo orgānu asiņošana un nāve pēc vidēji 2–10 dienām. Mirstības rādītājs var sasniegt 100 %.</p>	<p>Kārpainā mežacūka var būt dabīgs vīrusa perēklis bez slimības pazīmēm. To tālāk izplatā ērcu suga <i>Ornithodoros moubata</i>. Ērce, sūcot asinis, uzņem vīrusu un tad, barojoties no uzņēmīgiem dzīvniekiem, nodod to tālāk. Šo vīrusu uzņēmīgu dzīvnieku vidū var izplatīt arī dzelzlejmušas un ērces, piesārņotas telpas, transportlīdzekļi, aprīkojums vai apģērbs.</p>	<p>ĀCM neapdraud cilvēku veselību.</p>	<p>Arī bojājumu nopietnība un izplatība ir atkarīga no vīrusa virulences. Smagus slimības gadījumus raksturo augsta temperatūra un nāve pēc vidēji 2–10 dienām. Mirstības rādītājs var sasniegt 100 %. Citas klīniskās pazīmes var ietvert apetītes zudumu, depresiju, ausu, vēdera un kāju ādas apsārtumu, apgrūtinātu elpošanu, vemšanu, deguna vai taisnās zarnas asiņošanu un dažkārt diareju. Aborts var būt pirmā pazīme, kas liecina par slimības uzliesmojumu.</p>	<p>Aizdomas par ĀCM var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm, un tās jāapstiprina, veicot noteiktus laboratorijas testus, jo īpaši, lai atšķirtu šo slimību no klasiskā cūku mēra (KCM).</p>	<p>Nav publikāciju par ĀCM ārstēšanu, un pret to nav vakcīnu. Visas veiksmīgās izskaņas programmas ietvēra ātru diagnozes noteikšanu, visu dzīvnieku nokaušanu un iznīcināšanu inficētajās telpās, rūpīgu tīrīšanu un dezinfekciju, dezinfekciju, pārvietošanas kontroli un uzraudzību.</p>

Putnu gripa

Āfrikas cūku mēris

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Bruceloze ir lauksaimniecības dzīvnieku infekcijas slimība ar būtisku ekonomisko ietekmi. Slimību izraisa dažādas brucella dzimtas baktērijas, kas parasti inficē konkrētas dzīvnieku sugas. Tomēr lielākā daļa brucella sugu var inficēt arī citas dzīvnieku sugas. Slimība skar liellopus, cūkas, aitas un kazas, kamieļus, zirgu dzimtas dzīvniekus un sunus. Baktērijas var inficēt arī citus atgremotājus, dažus jūras zidītājus un cilvēkus.</p>	<p>Bruceloze izplatās, kad dzīvniekam notiek aborts vai dzemdības. Daudz baktēriju ir inficēta dzīvnieka augļūdeņos. Vidē ārpus dzīvnieka baktērijas var izdzīvot vairākus mēnešus, jo īpaši mitros un vēsos apstākļos. Ar tām joprojām var inficēties dzīvnieki, tās uzņemot kopā ar barību. Baktērijas kolonizē arī tesmeni un piesārņo pienu. Bruceloze ir nopietna savvaļas dzīvnieku slimība, kas skar savvaļas cūkas, bizonus, alpus un Eiropas zakus. Slimības perēklis savvaļā sarežģī tās izskausanu.</p>	<p>Bruceloze ir cilvēkiem ļoti infekcioza zoonoze, kas izraisa slimību, ko bieži dēvē par Maltas drudzi. Slimības simptomi cilvēkiem ir – intermitējošs jeb neregulārs drudzis, galvassāpes, nespēks, pastiprināta svīšana, drebuļi, svāra zudums un vispārējas sāpes ķermenī. Var tikt inficēti arī orgāni, tostarp aknas un liesa. Biežāk inficējas veltinārsti, lauksaimnieki un lopkautuvju darbinieki, nonākot kontaktā ar inficētiem dzīvniekiem un abortētiem embrijiem vai placētām. Cilvēki var arī saslimt, uzturā lietojot nepasterizētu pienu, kas iegūts no inficēta dzīvnieka.</p>	<p>Parasti slimība noris vieglā formā, inficētajam dzīvniekam ir maz slimības pazīmju, līdz notiek aborts. Tēviņiem var būt vērojams sēklinieku pietūkums, un dažos gadījumos baktērijas lokalizējas locītavās, izraisot artrītu. Bruceloze ir nopietna slimība, jo tā nelabvēlīgi ietekmē reproduktīvo funkciju, kas izpaužas kā aborti, neauglība, placentas aizture un dzemdības, kurās piedzimst nedzīvs vai vājš pēcnācējs. Tas rada milzīgus ekonomiskos zaudējumus lauksaimniekiem, kuri audzē piena lopus, aitas, kazas un cūkas.</p>	<p>Aizdomas par slimību var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm, piemēram, abortiem, bet tās jāapstiprina, veicot seroloģiskos testus un pēc tam – noņemot laboratorijas testus, lai izolētu un identificētu baktērijas.</p>	<p>Skrīningam var izmantot tādas uzraudzības metodes kā seroloģiskie testi, kā arī piena testus, piemēram, piena gredzena raudzes testu, un tam ir būtiska nozīme slimības izskausanas kampaņās. Tiek praktizēti arī individuālie testi ar dzīvniekiem gan tirdzniecības, gan arī slimību kontroles nolūkiem.</p>

Bruceloze

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Infekciozais katarālais drudzis (IKD) ir neinfekcioza, vīrusa izraisīta slimība, kas skar mājas un savvaļas atgremotājus (galvenokārt aitas un arī liellopus, kazas, bifeļus, antilopes, briežus, alpus un karnielus) un ko pārnēsā kukaiņi, jo īpaši <i>Culicoides</i> ģints dzīvnieku kukaiņi inficējas ar IKD vīrusu. Ja nebūtu šo kukaiņu, slimība nevarētu tikt pārnesta no viena dzīvnieka uz citu.</p> <p>Infekciozais katarālais drudzis</p>	<p>Kukaiņi ir galvenie IKD vīrusa pārnēsātāji, kas to pārnes uz dzīvniekiem. Sūcot asinis no inficētiem dzīvniekiem, kukaiņi inficējas ar IKD vīrusu. Ja nebūtu šo kukaiņu, slimība nevarētu tikt pārnesta no viena dzīvnieka uz citu.</p>	<p>Saistībā ar IKD nekāda apdraudējuma sabiedrības veselībai nav.</p>	<p>Inficētajām aītām var būt vērojamas dažādas klīniskās pazīmes, tostarp drudzis, mutes un deguna dobuma asiņošana un čūlas, pastiprināta diareja, vemšana, plaušu karsonis, zilgana mēle cianozes rezultātā (retos gadījumos), grūsnām aītām var notikt aborts.</p>	<p>Aizdomas par IKD var rasties, pamatojoties uz tipiskajām klīniskajām pazīmēm un attiecīgo kukaiņu – slimības pārnēsātāju – izplatības, jo īpaši teritorijās, kur slimība ir endēmiska. Lai apstiprinātu diagnozi, ir vajadzīgi laboratorijas testi.</p>	<p>Endēmiskajās teritorijās tiek aktīvi īstenotas uzraudzības programmas, pārbaudot atsevišķus dzīvniekus novērotajos ganāmpulkos, lai kontrolētu vīrusa izplatību. Kā efektīvāks un praktiskākais līdzeklis tiek izmantota vakcinācija, lai līdz minimumam samazinātu ar slimību saistītos zaudējumus un, iespējams, izjauktu ciklu no inficētā dzīvnieka līdz slimības pārnēsātājam. Ir svarīgi izmantot tādu vakcīnu, kas paredzēta aizsardzībai pret konkrētu attiecīgā vīrusa celmu (vai celmiem) noteiktā teritorijā.</p>
<p>Govju tuberkuloze (TB) ir hroniska dzīvnieku slimība, ko izraisa baktērija <i>Mycobacterium bovis</i> (<i>M. bovis</i>), kas ir tuvu radniecīga baktērijām, kuras izraisa cilvēku un putnu tuberkulozi. Šī slimība var skart praktiski visus zīdītājus, izraisot vispārēju saslimšanu, klepu un iespējama nāvi.</p> <p>Govju tuberkuloze</p>	<p>Slimība ir infekcioza un izplatās kontakta ceļā ar inficētiem mājdzīvniekiem un savvaļas dzīvniekiem. Inficēšanās parasti notiek, ieelpojot inficētus pilienus, kas klepojot no plaušām nonāk gaisā. Inficēties var arī tieši cilvēki, uzturā lietojot svaigpienu, kas slaukts no inficētiem govīm.</p>	<p>Cilvēki var inficēties, gan dzerot no inficētiem govīm slauktu svaigpienu, gan arī ieelpojot inficētus gaisa pilienus. Dažās valstīs ir aprēķināts, ka govju TB ir iemesls līdz pat 10% cilvēku tuberkulozes gadījumu.</p>	<p>TB parasti attīstās ilgā laika periodā, un simptomi parādās pēc vairākiem mēnešiem vai gadiem. Parastās klīniskās pazīmes ir – nespēks, apetītes zudums, svara zudums, vīļveida drudzis, neregulārs sauss klepus, diareja un palielināti, uz āru izvirzīti limfmezgli.</p>	<p>TB atklāšanas standarta metode ir tuberkulīna tests, kad ādā tiek injicēts neliels daudzums antigēna un izmērīta imūnsistēmas reakcija. Galīgā diagnoze tiek noteikta, audzējot baktērijas laboratorijā, kas var ilgt vismaz astonas nedēļas.</p>	<p>TB standarta kontroles pasākumi ir testēšana un nokaušana. Ļoti veiksmīgi slimības izplatību samazināt vai novērst ir izdevies slimības izskausanas programām, kas ietver autopsiju, intensīvu uzraudzību, tostarp saimniecību apmekļojumus, sistemātisku individuālo testu veikšanu liellopiem un inficēto un kontaktā esošo dzīvnieku likvidēšanu, kā arī pārvietošanas kontroli. Inficēto dzīvnieku piena pastерizēšana temperatūrā, kas ir pietiekami augsta, lai novērstu slimības izplatīšanos starp cilvēkiem.</p>

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>GSE ir progresīva un nāvējoša liellopu nervu sistēmas slimība. Tai ir ilgs inkubācijas periods (četri līdz pieci gadi), un pašlaik to nevar izārstēt un pret to nav vakcīnu. BSE ir viena no transmisīvo sūkļveida encefalopātiju (TSE) grupas slimībām. Citas TSE ietver skrepi slimību aitām, hroniskās novājēšanas slimību briežiem un aļņiem un Kreicfelda-Jākoba slimību cilvēkiem. BSE, tāpat kā citas TSE, raksturo anomāla infekciozā proteīna jeb priona klātbūtne nervu audos. Tam sekojošā smadzeņu sūkļveida degenerācija rada smagus un fatālus neiroloģiskos traucējumus un simptomus.</p>	<p>Zinātnieki uzskata, ka šīs slimības izplatīšanos starp liellopiem izraisa liellopu barošana ar kausētu materiālu, kas iegūts no inficētiem liellopiem vai aitām. Prions ir izturīgs pret komerciālām inaktivācijas procedūrām, tādām kā karsēšana, tāpēc kausēšanas procesā to nevar pilnībā iznīcināt.</p>	<p>Ir pazīmes, kas liecina, ka Kreicfelda-Jākoba slimību cilvēkiem varētu izraisīt tadu liellopu gaļas produktu lietošana uzturā, kas piesāņoti ar inficētiem nervu audiem, vai tādu medicīnisko ierīču izmantošana, kas ražotas no inficētiem dzīvnieku audiem. Piena un piena produkti tiek uzskatīti par drošiem.</p>	<p>Tā kā vidējais laiks starp dzīvnieka inficēšanos ar prionu un klīnisko pazīmju parādīšanos parasti ir četri līdz pieci gadi, GSE klīniskās pazīmes tiek konstatētas pieaugušiem dzīvniekiem. Simptomi var ilgt divus līdz sešus mēnešus, līdz dzīvnieks nomirst.</p>	<p>Aizdomas par GSE var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm. Diagnozi var apstiprināt tikai smadzeņu audu mikroskopiskā izmeklēšana.</p>	<p>Mērķtiecīga klīniski neiroloģiskās slimības gadījumu uzraudzība, GSE rezultātu ziņojumu pārredzamība, aizsardzības pasākumi, impoirtējot dzīvus atgremotājus un to produktus, kā tas noteikts OIE Sauszemes dzīvnieku veselības kodeksā; ipaša riska materiāla (IRM) (smadzeņu, mugurkaula) izņemšana, kausēšana un liemeņu apstrādes laikā, aizliegums IRM iekļaut dzīvnieku barībā, tādējādi no pārtikas aprites izņemt potenciāli piesāņotu materiālu; visu aizdomīgo un pret slimībām uzņēmīgo dzīvnieku, kas saņemši piesāņotu barību, humāna nogalināšana, liemeņu un visu dzīvnieku produktu pienācīga iznīcināšana; lauksaimniecības dzīvnieku identifikācija, lai nodrošinātu aizdomīgo dzīvnieku efektīvu uzraudzību un izsekošanu.</p>

Govju sūkļveida encefalopātija (GSE)

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Klasiskais čūku mēris (KCM), pazīstams arī kā čūku holera, ir infekcioza, vīrusa izraisīta mājas čūku un mežamājas čūku un mežamājas slimība. To izraisa <i>Flaviviridae</i> dzimtas <i>Pestivirus</i> ģints vīruss, kas ir tuvu radniecīgs vīrusiem, kuri izraisa govju virusālo diareju un aitū pestivirusālo infekciju. KCM virusam ir tikai viens serotips.</p>	<p>Visbiežāk slimība tiek pārnesta tieša kontakta ceļā starp veselajām čūkām un čūkām, kuras inficējušās ar KCM vīrusu. Vīruss izdalās ar siekalām, deguna sekretiem, urīnu un fekālijām. Slimība var izplatīties, dzīvniekiem nonākot kontakta ar piesārņotiem transportlīdzekļiem, aizgaldiem, barību vai apģērbu. Dzīvnieki, kas ir hroniski slimības pārnēsātāji (pastāvīgi inficēti), slimības klīniskās pazīmes var neuzrādīt, bet vīrusu var izdalīt ar fekālijām. Inficēto sivēnmašu pēcnācēji var inficēties dzemdē un vīrusu var izdalīt mēnešiem ilgi. Ir pierādīts, ka atsevišķās Eiropas daļās sava loma slimības epidemio- loģijā var būt mežacūku populācijai.</p>	<p>Cilvēkus šis vīruss ne- skat. Vienīgā zināmā suga, kas ir uzņēmīga pret šo slimību, ir čūka.</p>	<p>Slimības akūtā formā visās vecuma grupās ir vērojams drudzis, slimu dzīvnieku spiešanās kopā, apetītes zudums, apātija, nespēks, konjunktivīts, aizcietējums, kam seko diareja, un grūīga gaita. Vairākas dienas pēc klīnisko pa- zīmju parādīšanās ausīs, vēders un augšstilbu iekšpusē var mainīt krāsu uz purpursarka- nu. Dzīvnieki ar akūtu saslimšanu mirst vienas līdz divu nedēļu laikā. Slimības smagie gadījumi ļoti atgādina Afrikas čūku mēri.</p>	<p>Tā kā klīniskās pazīmes ir rakstu- rīgas ne tikai KCM un ir ļoti dažādas, ir vajadzīgi labo- ratorijas testi, lai atklātu paša vīrusa antivielas.</p>	<p>Slimību ārstēt nav mēģināts. Teritorijās, kur slimība ir endēmiska, tās izplatīšanos var novērst ar vakcināciju. Kad slimība tiek kontrolēta, vak- cināciju pārtrauc un turpina uzraudzību. No slimības brīvās teritorijās tiek piemērota dzīvnieku skaita samazināšanas politika, kas ietver agrīnu atklāšanu, parvietošanas kontroli, liemeņu pienācīgu iznīcinā- šanu, tīrīšanu un dezinfek- ciju. Šī politika ir palīdzējusi izskaust KCM Ziemeļamerikā un to ievērojami samazināt Rietumeiropā.</p>

Klasiskais čūku mēris

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Trakumsērga ir vīrusa izraisīta slimība, kas skar siltašņu dzīvnieku, tostarp cilvēku, centrālo nervu sistēmu. Slimībai ir ilgs inkubācijas periods (seši mēneši), un simptomi var parādīties tikai vairākas nedēļas pēc inficēšanās. Tomēr, tiklīdz simptomi parādās, trakumsērga dzīvniekiem vienmēr ir nāvējoša.</p> <p>Trakumsērga</p>	<p>Trakumsērga tiek pārnesta ar inficēta dzīvnieka siekalām. Inficēšanās galvenokārt notiek caur koduma brūci vai ar inficētām siekalām, kas organismā nonāk caur vaļēju iegriezumu vai ievainojumu vai arī gļotādu, piemēram, mutes, deguna dobuma vai acu gļotādu. Inficēšanās, vīrusu ieelpojot, ir dokumentēta, piemēram, blīvi apdzīvotās sikspārņu alās. Kādu laiku vīrusu parasti paliek iekļuves vietā, pirms tas pa nerviem nonāk smadzenēs. Tur vīrus ātri savairojas, kā rezultātā parādās klīniskās pazīmes. Tad vīruss no smadzenēm pa nerviem nonāk siekalu dziedzeros. Tas, cik ilgā laikā inficētam dzīvniekam parādās klīniskās pazīmes, ir atkarīgs no vīrusa celma un iekļuves vietas. Tāpēc ir svarīgi saprast, ka slimību ar inficēta dzīvnieka siekalām var pārnest uz citiem dzīvniekiem un cilvēkiem vēl pirms slimības klīnisko pazīmju parādīšanās inficētajam dzīvniekam.</p>	<p>Trakumsērgu uzskata par nopietnāko zoonozi, kas slimību (slimību, kas galvenokārt skar dzīvniekus, bet var izraisīt arī cilvēku saslimšanu) pasaulē. Visi gadījumi, kad iekodis mājdzīvnieks vai savvaļas dzīvnieks, ir jāizmeklē. Ar trakumsērgu slimie savvaļas dzīvnieki ir zaudējuši savas dabiskās bailes no cilvēkiem, un tas palielina sastapšanās risku. Tādās klīniskās pazīmes dzīvniekiem kā pārmērīga siekalošana, smakšana vai rīstīšanās var novest pie tā, ka cilvēki riskē inficēties, suņu vai lauksaimniecības dzīvnieku mutē kailām rokām meklējot svešķermeņus vai cenšoties iedot zāles. Ir svarīgi nekavējoties ar ziepēm un ūdeni izmazgāt visas koduma brūces vai atklātas virsmas un par šo gadījumu ziņot ārstam vai slimnīcas neatliekamās palīdzības nodaļai.</p>	<p>Trakumsērgas klīniskās pazīmes dzīvniekiem ir dažādas atkarībā no vīrusa ietekmes uz smadzenēm. Tipiskās pazīmes ietver pēkšņu uzvedības maiņu un progresīvu paralīzi, kas izraisa nāvi. Taču dažos gadījumos dzīvnieks var nomirt ātri, neuzrādot vēlā nemamas klīniskās pazīmes. Agrīnās pazīmes cilvēkiem var ietvert drudzi vai galvassāpes. Slimībai progresējot, var parādīties tādi simptomi kā domu neskaidrība, depresija, miegainība, satraukums vai sejas, rīkles un kakla paralīze. Progressīvā paralīze parasti izraisa nāvi.</p>	<p>Aizdomas par slimību var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm, taču, lai apstiprinātu diagnozi, ir vajadzīgi laboratorijas testi. No mirušiem dzīvniekiem ņemtie paraugi ir jānosūta kompetentām laboratorijām diagnozes noteikšanai.</p>	<p>Valstīs, kur slimība ir endēmiska, tiek īstenoti pasākumi, lai novērstu un samazinātu pret slimību uzņēmīgu populāciju (savvaļas dzīvnieku, klaiņošu dzīvnieku un mājdzīvnieku) inficēšanās risku un izveidotu buferzonu starp slimības avotu – dzīvnieku un cilvēkiem: mājdzīvnieku vakcinācijas programmas, trakumsērgas kontroles programmas savvaļas dzīvniekiem, ieskaitot vakcināciju (zīlektot lamatas, vakcinējot un palaižot vaļā vai izvietojojot orālās vakcīnas).</p>

I pielikums

Kas tā ir par slimību?	Kā tā izplatās?	Kāds ir apdraudējums sabiedrības veselībai?	Kādas ir klīniskās pazīmes?	Kā to diagnosticē?	Kā to var novērst vai kontrolēt?
<p>Salmonella ir baktērija, kas cilvēkiem var izraisīt slimību, ko sauc par salmonelozi. Salmonella parasti atrodas veselu putnu un zīdītāju zarnās. No pārtikas produktiem to visbiežāk atrod olās un jēlā cūkgalā, tītara un vistas gaļā.</p> <p>Salmonella</p>	<p>Tā var nonākt cilvēka organismā ar piesārņotu pārtiku. Droša jēlas gaļas un citu pārtikas izejvielu apstrāde, rūpīga termiskā apstrāde un laba virtuves higiēna var novērst vai samazināt risku, ko rada piesārņota pārtika.</p>	<p>Salmoneloze ir zoonoze – slimība vai infekcija, ko tieši vai netieši var pārmest starp dzīvniekiem un cilvēkiem. Ja tā skar asinsriti, var tikt apdraudēta dzīvība.</p>	<p>Salmonelozes parastie simptomi cilvēkiem ir drudzis, diareja un vēdera krampji. Salmonellas simptomi mājputniem ir saboztas spalvas, slāpes, nevēlēšanās kustēties un dzeitena diareja.</p>	<p>Aizdomas par slimību mājputniem var rasties, pamatojoties uz klīniskajām pazīmēm, taču, lai apstiprinātu diagnozi, ir vajadzīgi laboratorijas testi.</p>	<p>Visu ES dalībnieku saskaņota pieeja attiecībā uz zoonozes slimībām ir palīdzējusi salmonelozes gadījumu skaitu cilvēkiem Eiropas Savienībā piecu gadu laikā (2004.–2009.) samazināt gandrīz divas reizes. 2003. gadā ES izveidoja paplašinātu zoonožu kontroles programmu, par prioritāti uzskatot salmonellu. Pastiprinātas salmonellas kontroles programmas mājputniem tika īstenotas visās ES dalībvalstīs. Tika izvirzīti mērķi samazināt salmonellas izplatību starp mājputnu (pie-meram, deļējvistu, broileru, tītaru) saimēm un cūkām. Tika noteikti arī ierobežojumi tirdzniecībai ar inficētu putnu saimju produktiem.</p>

Avots: OIE un EFSA.

Galvenie pienākumi

01

Komisija (Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD) atbild par dalībvalstu programmu projektu koordinēšanu, novērtēšanu un apstiprināšanu, kā arī par finansiālā atbalsta sniegšanu tām tiešā pārvaldībā. Par veterinārajām pasākumiem atbild G direktorāts – Veterinārās un starptautiskās lietas.

02

Darba grupa, kas darbojas kopš 2000. gada, sniedz dalībvalstīm ekspertu norādījumus par slimību izskaušanu. To veido pārstāvji no dalībvalstīm un Komisijas, un tai ir galveno dzīvnieku slimību apakšgrupas. Darba grupa un tās apakšgrupas dod iespēju dalībvalstu ekspertiem un Komisijai dalīties labākajā pieredzē. Pēc apakšgrupu sanāksmēm darba grupa sniedz konkrētus ieteikumus, kā uzlabot dalībvalstu programmas. Darba grupa katru gadu tiekas plenārsēdē.

03

Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD pārvalda Dzīvnieku slimību izziņošanas sistēmu (*ADNS*) un koordinē ārkārtas pasākumus dzīvnieku infekcijas slimības uzliesmojuma gadījumā. Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD pārvalda arī Tirdzniecības kontroles un ekspertu sistēmu (*TRACES*), kura paziņo, sertificē un uzrauga dzīvnieku un atsevišķu to produktu importu, eksportu un ES iekšienē notiekošu pārrobežu tirdzniecību.

04

ADNS ir elektroniskās paziņošanas sistēma, kas paredzēta tam, lai reģistrētu un dokumentētu dzīvnieku galveno infekcijas slimību situācijas attīstību. Tās mērķis ir nekavējoties sūtīt trauksmes ziņojumus un sniegt sīku informāciju par dzīvnieku slimību uzliesmojumiem dalībvalstīs un citās valstīs, kas ir savienotas ar šo sistēmu. Datus ievada valsts līmenī. Komisija katru dienu veic datu korelāciju un pārsūta informāciju par primārajiem un sekundārajiem uzliesmojumiem dalībvalstu veterinārajām iestādēm. Tādējādi dalībvalstu veterinārās iestādes var novērtēt riskus un veikt vajadzīgos pasākumus.

05

PVB ir Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD F direktorāts. Tā galvenais uzdevums ir pārbaudīt, vai ir izpildītas Kopienas tiesību aktu prasības attiecībā uz pārtikas, veterināro un fitosanitāro produktu nekaitīgumu un kvalitāti. Tas veic revīzijas visās 28 dalībvalstīs un trešās valstīs, kas veic vai vēlas veikt eksportu uz ES. Tajā darbojas veterinārijas speciālisti, un tā veikto pārbaudu/revīziju uzdevumi ir ietverti ikgadējā darba programmā, kas tiek sagatavota, pamatojoties uz riska analīzi. PVB darbs ietver sistēmu novērtēšanu un padziļinātas pārbaudes. Katras revīzijas beigās tiek sagatavots ziņojums, kas ietver secinājumus un ieteikumus. Revidētie objekti tiek aicināti iesniegt rīcības plānu, aptverot visus konstatētos trūkumus. Šā plāna īstenošana tiek vērtēta un uzraudzīta. PVB publicē revīzijas ziņojumus un gada kopsavilkuma ziņojumu Veselības un pārtikas nekaitīguma ĢD tīmekļa vietnē.

06

Dalībvalstis ar attiecīgās valsts iestādes starpniecību veic programmu faktisko pārvaldību un īstenošanu. Federālu vai decentralizētu valstu gadījumā īstenošana var pāriet vietējā līmenī (piemēram, Lielbritānijā atbildību uzņemas grāfistes, bet Vācijā – federālās zemes). Katra dalībvalsts iesniedz Komisijai vienu kompensācijas pieteikumu un galīgo ziņojumu.

07

Dalībvalstis atbild par savu programmu pārvaldību, un Komisija tiek oficiāli informēta par veiktajiem pasākumiem gada ziņojumā un izmaksu pieprasījumā.

08

PAFF komitejā darbojas ES valdību pārstāvji. Šīs komitejas pilnvarās ietilpst vispārējie dzīvnieku veselības riski un visa pārtikas aprīte “no lauka līdz galdam”. To vada Eiropas Komisijas pārstāvis. Komisija var apspriesties ar attiecīgu komiteju par pasākumiem, kurus tā plāno veikt. Pēc tam šī komiteja var sniegt atzinumu par Komisijas darbu.

09

EFSA atbild par pārtikas nekaitīguma risku novērtēšanu un to paziņošanu Komisijai. Tā neatbild par riska pārvaldību. Tā cieši sadarbojas ar valstu iestādēm un sniedz zinātniskas konsultācijas par jautājumiem, kas saistīti ar pārtikas nekaitīgumu. *EFSA* zinātniskās konsultācijas ir svarīgs informācijas avots par riskiem un būtisks elements, izstrādājot Komisijas pieeju riska pārvaldībai. Attiecībā uz dzīvnieku slimībām šī iestāde ir galvenokārt iesaistīta slimību izskaušanas zinātniskajos pētījumos. Turklāt tajā var vērsties ārkārtas pasākumu gadījumā nopietna slimības uzliesmojuma laikā.

10

Citas organizācijas, jo īpaši *ECDC*, *OIE* un Pārtikas kodeksa komisija (PKK), ko izveidojušas Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācija (*FAO*) un Pasaules Veselības organizācija (*PVO*), novērtē jautājumus, kas saistīti ar dzīvnieku un cilvēku veselību.

Kopsavilkums

VII

Komisija vēlas norādīt uz daudzajiem pierādījumiem par veterināro programmu vispārējām izmaksām un ieguvumiem, piemēram, izvairīšanos no cilvēku inficēšanās un dažos gadījumos – dzīvības glābšanu. Programmu īpašā rakstura dēļ pat starptautiskā līmenī nav pieejami modeļi to izmaksu lietderības analizēšanai.

Komisija piekrīt, ka dalībvalsts izmaksātas pārāk augstas kompensācijas varētu samazināt stimulu veikt efektīvus biodrošības pasākumus. Taču Komisija neuzskata, ka ir pierādījumi par to, ka šādi gadījumi patiešām ir plaši sastopami.

Attiecībā uz Komisijas noteikto maksājuma samazinājumu Komisija vēlas paskaidrot, ka vienīgi dalībvalsts kompetencē ir atbilstīgi valstī spēkā esošajiem noteikumiem piemērot Komisijas paredzētās finanšu sankcijas.

VIII

Komisija turpina pilnveidot savus esošos IT rīkus, lai labāk atbalstītu dalībvalstu programmas.

IX

Komisijai ir īpaša, katrai slimībai piemērota pieeja. Savvaļas dzīvnieki tiek iekļauti epidēmiski pamatotos gadījumos, kā tas ir putnu gripas, klasiskā cūku mēra, Āfrikas cūku mēra, trakumsērgas gadījumā. Komisija piekrīt, ka govju tuberkulozei ir jāvelta lielāka vērība, paredzot mērķtiecīgus pasākumus attiecībā uz savvaļas dzīvniekiem un ņemot vērā vidi (piemēram, āpšu populāciju, kas ir problemātisks jautājums Apvienotajā Karalistē, bet ne kontinentā); citās dalībvalstīs var būt svarīgas citas sugas, piemēram, brieži.

X a)

Komisija piekrīt šim ieteikumam;

X b)

Komisija piekrīt šim ieteikumam;

X c)

Komisija piekrīt nodrošināt, lai dalībvalstis attiecīgos gadījumos savās veterinārajās programmās sistemātiski iekļautu savvaļas dzīvnieku aspektu;

X d)

Komisija piekrīt šim ieteikumam.

Ievads

05

Kopš 2007. gada ES veterinārās programmas tika uzskatītas par vienu no iespējamajiem politikas instrumentiem, kas izmantojami saskaņā ar visaptverošo ES Dzīvnieku veselības stratēģiju.

09

Dažu dzīvnieku slimību izskausana slimības specifiskuma dēļ var būt ilgstošs process. Taču govju tuberkuloze un bruceloze ir izskausta vairumā dalībvalstu. Tajās dalībvalstīs, kurās šī slimība joprojām ir sastopama, vairāki reģioni jau ir oficiāli brīvi no tās. Tā kā ir grūtības izskaust dažas dzīvnieku slimības, no ES budžeta ir vajadzīgi arvien jauni izdevumi veterinārajām programmām.

Revīzijas apsvērumi

27

Kopš 2007. gada ES veterinārās programmas tika uzskatītas par vienu no iespējamajiem politikas instrumentiem, kas izmantojami saskaņā ar visaptverošo ES Dzīvnieku veselības stratēģiju.

41

Komisija uzsver, ka pat starptautiskā līmenī nav izstrādāti modeļi veikto pasākumu izmaksu lietderības analizēšanai. Tajā pašā laikā Komisija norāda uz daudzajiem pierādījumiem par veterināro programmu vispārējām izmaksām un ieguvumiem, piemēram, izvairīšanos no cilvēku inficēšanas un dažos gadījumos – dzīvības glābšanu.

4. izcēlums. Nepietiekami kontrolēti pasākumi vai augstas izmaksas

1. Pirmais vienotais valsts iepirkums, ko pēc Komisijas pieprasījuma 2015. gadam izsludināja Polijas iestādes, uzrādīja vēlamu efektu – vakcīnu vidējās cenas pazeminājās uz pusi.
2. Rumānijas gadījums ir piemērs, kurā Komisija atklāja neatbilstību un reaģēja nekavējoties, atsakoties kompensēt programmas izmaksas. Komisija pieprasīja Rumānijai veikt vairākas korektīvas darbības. Lai pārbaudītu, vai Rumānijas iestādes ir veikušas attiecīgus pasākumus, Pārtikas un veterinārais birojs (SANTE ĢD direktorāts) veica revīziju attiecībā uz 2014. gada trakumsērgas programmu Rumānijā. Kopš tā laika Rumānija ir veikusi Komisijas pieprasītās korektīvās darbības.

44

Komisija piekrīt, ka "dalībvalstīm nav izvirzīta prasība, ka kompensācijas summas būtu jābalsta uz Kopienas skalām liemeņu klasifikācijai". Tas ir tādēļ, ka šī skala attiecas tikai uz tādu dzīvnieku gaļu, kuri ir paredzēti komerciālai kaušanai. Dzīvnieki, kas nokauti veterināro programmu ietvaros, diezgan bieži ir vaislas dzīvnieki vai dzīvnieki, kuri ir pārāk jauni komerciālai kaušanai. Tādēļ skalu bieži vien nav iespējams izmantot.

Komisija uzsver, ka lauksaimnieki saskaras ar dažādām sekām, ja neveic piemērotus biodrošības pasākumus. Slimības uzliesmojuma gadījumā lauksaimniekam jāsedz izmaksas, kas netiek kompensētas, piemēram, ekonomiskais neizdevīgums sakarā ar dzīvnieku pārvietošanās ierobežojumiem, dzīvnieku izcelsmes produkcijas zudumi, komerciālās reputācijas zaudēšana, papildu izmaksas saistībā ar ganāmpulka atjaunošanu, tīrīšanu un dezinfekciju. Šīs izmaksas varētu būt lielākas par iespējamajām pārāk augstajām kompensācijām.

45

Komisija norāda uz to, ka ir grūti salīdzināt tirgus cenas ar kompensāciju summām (skatīt Komisijas atbildi uz 44. punktu). Itālijā kompensācijas likmes slimību gadījumos sīki regulē tiesību akti¹.

Turklāt statistikas dati par lauksaimniecības tirgiem, uz kuriem Palāta ir atsaukusies, neattiecas uz veselu dzīvu dzīvnieku tirgus cenām, bet uz aitas gaļas tirgus cenām.

Komisijas veiktās finanšu revīzijas attiecībā uz veterinārajām programmām Itālijā ļāva secināt, ka kompensāciju likmes atbilst attiecināmajai vērtībai.

46

Pārtikas un veterinārais birojs veica revīziju attiecībā uz Apvienotās Karalistes tuberkulozes izskaušanas programmu² un konstatēja, ka Velsas Rīkojumā attiecībā uz tuberkulozi (Velsa) ir ietverti pasākumi, kas sasaista kompensāciju ar labu lauksaimniecības praksi, tostarp atbilstīgiem biodrošības pasākumiem.

47

Komisija uzskata, ka tā ir piemērojusi atbilstīgus korektīvos pasākumus, ņemot vērā valsts programmā atklātās nepilnības. Vienīgi dalībvalsts kompetencē ir atbilstīgi valsti spēkā esošajiem noteikumiem piemērot Komisijas paredzētas finanšu sankcijas.

51

Komisija piekrīt un plāno kopīgi ar dalībvalstīm pārskatīt, kādi papildu rādītāji varētu būt noderīgi, lai novērtētu programmu ieviešanu tehniskajā ziņā. Taču saistībā ar izmaksu lietderību Komisija kopā ar dalībvalstīm izskatīs iespēju noteikt piemērotus rādītājus attiecībā uz veterināro programmu izmaksu lietderību.

55

Komisija norāda uz savām veiktajām Itālijas veterināro programmu finanšu revīzijām, kas ļāva secināt, ka Itālijas maksātā kompensācija ir attiecināma un ka tās ieteikums par kompensācijas līmeņiem ir ņemts vērā (skatīt arī Komisijas atbildes uz 44. un 45. punktu). Nav pierādījumu, ka Itālijā ir bijusi saikne starp kompensāciju un slimību izskaušanas aizkavēšanos.

57

Komisijai ir katrai slimībai piemērota uzraudzības un kontroles stratēģija. Savvaļas dzīvnieki tiek iekļauti epidēmiski pamatotos gadījumos, piemēram, putnu gripas, klasiskā cūku mēra, Āfrikas cūku mēra, trakumsērgas gadījumā. Komisija piekrīt, ka govju tuberkulozei ir jāvelta lielāka vērība, paredzot mērķtiecīgus pasākumus attiecībā uz savvaļas dzīvniekiem un ņemot vērā vidi (piemēram, āpšu populāciju, kas ir problemātisks jautājums Apvienotajā Karalistē, bet ne kontinentā); citās dalībvalstīs varētu būt svarīgas citas sugas, piemēram, brieži.

1 Atsauce: "art.6 della legge 28 maggio 1981, n. 296 e" (dekrēts pēdējoreiz grozīts 2015. gada 11. augustā).

2 SANTE ĢD, PVB revīzijas ziņojums "United Kingdom 2011-6057" http://ec.europa.eu/food/fvo/audit_reports/index.cfm.

Kopēja atbilde uz 59. un 60. punktu

Komisija uzsver, ka jau ir izveidotas vakcīnu/antigēnu bankas divām slimībām, proti, mutes un nagu sērgai un klasiskajam cūku mērim. Tas tika darīts, attiecīgā gadījumā balstoties uz to celmu risku analīzi, kuriem ir vislielākā iespējamība parādīties Eiropā.

Secinājumi un ieteikumi

66

Lai gan pat starptautiskā līmenī nav pieejami modeļi, kā analizēt programmu izmaksu lietderību, Komisija vēlas norādīt uz daudzajiem pierādījumiem par veterināro programmu vispārējām izmaksām un ieguvumiem, piemēram, izvairīšanos no cilvēku inficēšanas un dažos gadījumos – dzīvības glābšanu.

67

Komisija piekrīt, ka pārāk augstas dalībvalstu maksātas kompensācijas varētu samazināt stimulu veikt efektīvus biodrošības pasākumus. Taču Komisija neuzskata, ka ir pierādījumi par to, ka šādi gadījumi patiešām ir plaši sastopami. Komisija uzskata, ka tā ir veikusi atbilstīgus korektīvus pasākumus, ņemot vērā valstu programmās atklātās nepilnības. Vienīgi dalībvalsts kompetencē ir atbilstīgi valstī spēkā esošajiem noteikumiem piemērot Komisijas paredzētās finanšu sankcijas.

69

Komisija atzīmē, ka informācija bija pieejama pirms Komisijas veiktās novērtēšanas beigām, jo attiecīgās trīs dalībvalstis pēc Komisijas pieprasījuma iesniedza trūkstošo vēsturisko informāciju. Ņemot vērā to, ka tas attiecās tikai uz trijām no 24 dalībvalstīm, Komisija uzskata to par atsevišķu gadījumu.

70

Dažu dzīvnieku slimību izskaušana slimības specifiskuma dēļ var būt ilgstošs process. Parasti tas tā ir tuberkulozes un brucelozes gadījumā.

71

Komisijai ir katrai slimībai piemērota uzraudzības un kontroles stratēģija. Savvaļas dzīvnieki tiek iekļauti epidēmiski pamatotos gadījumos, piemēram, putnu gripas, klasiskā cūku mēra, Āfrikas cūku mēra, trakumsērgas gadījumā. Komisija piekrīt, ka govju tuberkulozei ir jāvelta lielāka vērība, paredzot mērķtiecīgus pasākumus attiecībā uz savvaļas dzīvniekiem un ņemot vērā vidi (piemēram, āpšu populāciju, kas ir problemātisks jautājums Apvienotajā Karalistē, bet ne kontinentā); citās dalībvalstīs varētu būt svarīgas citas sugas, piemēram, brieži.

72

Komisija uzsver, ka jau ir izveidotas vakcīnu/antigēnu bankas divām slimībām, proti, mutes un nagu sērgai un klasiskajam cūku mērim. Tas tika darīts, attiecīgā gadījumā balstoties uz to celmu risku analīzi, kuriem ir vislielākā iespējamība parādīties Eiropā.

Ieteikumi

- a) Komisija piekrīt šim ieteikumam;
- b) Komisija piekrīt šim ieteikumam;
- c) Komisija piekrīt nodrošināt, lai dalībvalstis attiecīgos gadījumos savās veterinārajās programmās sistemātiski iekļautu savvaļas dzīvnieku aspektu;
- d) Komisija piekrīt šim ieteikumam.

KĀ PASŪTĪT ES IZDEVUMUS

Bezmaksas izdevumi

- Viens eksemplārs:
ar *EU Bookshop* starpniecību (<http://bookshop.europa.eu>).
- Vairāk nekā viens eksemplārs vai plakāti/kartes:
Eiropas Savienības pārstāvniecībās
(http://ec.europa.eu/represent_lv.htm),
Eiropas Savienības delegācijās valstīs, kas nav ES dalībvalstis
(http://eeas.europa.eu/delegations/index_lv.htm),
ar *Europe Direct* dienesta starpniecību
(http://europa.eu/contact/index_lv.htm)
vai piezvanot uz tālruņa numuru 00 800 6 7 8 9 10 11 (zvanišana bez maksas no jebkuras vietas Eiropas Savienībā) (*).

(*) Informāciju sniedz bez maksas, tāpat arī lielākā daļa zvanu ir bezmaksas (izņemot dažus operatorus, viesnīcas vai taksofonus).

Maksas izdevumi

- Ar *EU Bookshop* starpniecību (<http://bookshop.europa.eu>).

Dzīvnieku slimības var izplatīties strauji, radot būtiskas ekonomiskās izmaksas un apdraudot gan dzīvnieku, gan cilvēku veselību. Eiropas Savienībai ir aktīva dzīvnieku veselības politika, un tā finansē dalībvalstu programmas, lai izskaustu, kontrolētu un uzraudzītu noteiktas dzīvnieku slimības. Palāta pārbaudīja šīs programmas un secināja, ka Komisijas pieeja un dalībvalstu programmas kopumā bija pareizas. Ir bijušas vairākas veiksmīgas slimības izskaušanas programmas, bet tas ir sarežģīts uzdevums, kura izpildei var būt vajadzīgi daudzi gadi. Tomēr daži trūkumi vēl ir jānovērš. Palāta ir sagatavojusi Komisijai ieteikumus attiecībā uz epidemioloģiskās informācijas apmaiņu starp dalībvalstīm; rādītājiem, kurus izmanto veterinārās kontroles pasākumos un izmaksu efektivitātes noteikšanai; savvaļas dzīvnieku iekļaušanu un vakcīnu pieejamību.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Publikāciju birojs